

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Ivana Saňáková

METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽD (VYBRANÉ PROBLÉMY)

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jan Musil, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): leden 2015

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 10.1.2015

Ivana Saňáková

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu mé práce, prof. JUDr. Janu Musilovi, CSc., za vstřícný přístup a mnohé cenné rady při jejím zpracování. Stejně tak děkuji poručíku Bc. Jaroslavu Vedralovi za odbornou diskuzi a ochotnou spolupráci při řešení některých praktických otázek.

Obsah

Úvod	1
1. Vražda jako trestný čin	3
1.1 Právní úprava	3
1.2 Skutková podstata	4
1.2.1 Skutková podstata vraždy.....	4
1.2.2 Objekt.....	6
1.2.3 Objektivní stránka.....	6
1.2.4 Subjekt.....	6
1.2.5 Subjektivní stránka.....	7
1.2.6 Protiprávnost a pohnutka	8
1.3 Srovnání s jinými skutkovými podstatami obdobných trestných činů	9
1.3.1 Zabití.....	9
1.3.2 Vražda novorozeného dítěte matkou.....	10
1.3.3 Usmrcení z nedbalosti.....	12
1.3.4 Účast na sebevraždě	12
1.4 Nápad vražd na území České republiky.....	14
2. Metodika vyšetřování vražd	20
2.1 Obecně k metodice vyšetřování	20
2.2 Kriminologická charakteristika vraždy	21
2.2.1 Způsob páchaní vražd.....	22
2.2.2 Osobnost pachatele vražd.....	31
2.2.3 Osobnost oběti vražd	33
2.2.4 Motivy vražd	34
2.3 Typické stopy.....	36
2.4 Typické vyšetřovací situace.....	38
2.4.1 Existuje podezření z vraždy, mrtvola však nebyla nalezena	39
2.4.2 Existuje podezření z vraždy, mrtvola či její části byly nalezeny, totožnost mrtvoly není známa.....	40
2.4.3 Existuje podezření z vraždy, byla nalezena mrtvola či její části, totožnost mrtvoly je známa.....	40

2.5 Zvláštnosti předmětu vyšetřování	41
2.6 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování	42
2.7 Zvláštnosti počátečních úkonů.....	43
2.8 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování	45
2.9 Zvláštnosti následných úkonů.....	47
2.9.1 <i>Výslech</i>	47
2.9.2 <i>Rekonstrukce</i>	53
2.9.3 <i>Rekognice</i>	54
2.9.4 <i>Vyšetřovací pokus</i>	57
2.9.5 <i>Kriminalistické expertízy</i>	59
2.10 Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a zvláštnosti kriminalistické prevence	60
2.11 Kazuistika	62
2.11.1 <i>Usmrcení manželky</i>	62
2.11.2 <i>První vražda roku 2014</i>	66
Závěr	70
Použitá literatura a jiné prameny	73
Přílohy.....	79
Abstrakt	83
Abstract.....	85
Název práce v českém jazyce	87
Název práce v anglickém jazyce	87
Klíčová slova.....	87
Key words	87

Úvod

Publilius Syrus z Antiochie je autorem výroku: „Má dvojí smrt, kdo z cizí vůle umírá.“

Úvodní citát jsem zvolila z prostého důvodu. Nemusí se jevit jako příliš originální či objevný, jeho obsah nesděluje nic nového, ale je pravdivý a stále aktuální, i když byl vysloven již v prvním století před našim letopočtem. Především však je výstižným úvodem k diplomové práci na téma „Metodika vyšetřování vražd (vybrané problémy)“. Vraždy provází lidstvo od nepaměti a vždy vzbuzovaly silné emoce. Jejich následky nejsou pouze primární, a to smrt člověka, ale také sekundární, spočívající v psychické újmě příbuzných obětí a svědků, v narušení pocitu bezpečí a ve vyvolání strachu ve společnosti.

V průběhu studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze mě nejvíce z vyučovaných předmětů zaujalo trestní právo a s ním související vědní obory, jako např. kriminalistika či kriminologie. Téma diplomové práce jsem tedy zcela logicky vybírala z tohoto oboru. Můj zájem nejen o problematiku metodiky vyšetřování vražd, nýbrž i o celou oblast kriminalistiky přetrvával během celého studia a ráda bych se jí věnovala i po dokončení studií v dalším profesním životě. Z uvedeného důvodu jsem absolvovala i odbornou stáž na Obvodním státním zastupitelstvu pro Prahu 6.

Cílem mé diplomové práce je poskytnout i nezasvěcenému čtenáři náhled do problematiky vyšetřování vražd a přinést mu základní představu a znalosti z této oblasti. S ohledem na skutečnost, že zvolené téma je příliš obsáhlé a lze na něj nazírat z mnoha pohledů, bude možno tuto práci považovat spíše za úvod do této problematiky, jež snad podnítl čtenáře ke studiu další literatury. V rámci zpracovávaného tématu se zaměřím na charakteristiku trestného činu vraždy z pohledu trestního práva i kriminalistiky, dále na seznámení se se specifiky samotného vyšetřování vražd, jež doplním aktuálními statistickými údaji. Pro psaní samotné diplomové práce zvolím postup, kdy získané teoretické poznatky budou aplikovány a doplněny konkrétními příklady z kriminalistické praxe. Práce bude průběžně „lemována“ ilustrativními příklady, získanými jak z časopiseckých článků či jiné dostupné literatury, tak i z vyšetřovacích spisů, s nimiž jsem měla možnost se seznámit, a také odkazy na judikaturu. Blíže nastíním vybrané otázky a pokusím se poukázat i na problémy, které mohou vznikat

v průběhu vyšetřování, a to z důvodu chybné práce kriminalistů. Ve své práci se nechci uchýlit jen ke konstatování a opisování teorie z dostupných zdrojů, naopak ráda bych zde vyjádřila i své názory a pokusila se navrhnout legislativní či jiné změny, které shledávám za potřebné.

Práce se bude skládat ze dvou hlavních kapitol. První kapitolu věnuji vraždě z pohledu trestního práva, rozeberu skutkové podstaty trestných činů zařazených do první hlavy prvního dílu zvláštní části trestního zákoníku s názvem „Trestné činy proti životu“ a v neposlední řadě tuto část práce doplním statistickými přehledy.

Druhá kapitola již bude zaměřena na samotnou metodiku vyšetřování vražd, která nastíní jednotlivé komponenty nadepsané metodiky. V úvodu přinesu charakteristiku vraždy z pohledu kriminalistiky a její jednotlivé aspekty, avšak jádro práce budou představovat následné vyšetřovací úkony, jako výslech svědka či obviněného, rekonstrukce trestného činu, rekognice, vyšetřovací pokus nebo kriminalistické expertízy. Práci uzavřou příklady z kriminalistické praxe, jež zpracuji na základě prostudovaných vyšetřovacích spisů.

Kdo je vrah? Co ho k takovému odpornému činu vede? Kdo je obětí vraha? Jak byla oběť usmrcena? Jak probíhá následné vyšetřování? Odpovědi na tyto otázky a mnohé další se snažím poskytnout ve své diplomové práci.

1. Vražda jako trestný čin

1.1 Právní úprava

Život a zdraví člověka stojí bezesporu na předních příčkách žebříčku společenských hodnot a zaslouží si tu největší možnou pozornost a ochranu. „Každá spáchaná vražda vyvolává silnou reakci veřejnosti, narušuje klidný život a pocit občanského bezpečí v širším okolí a vzbuzuje značný zájem o to, jaká opatření zaujmou státní orgány k ochraně společnosti.“¹ Velkou odezvu od veřejnosti lze očekávat v případě, že vrah je úspěšně dopaden a spravedlivě potrestán. Na druhou stranu jakýkoliv neúspěch v odhalení pachatele trestného činu vraždy nebo nedostatek trestního stíhání vyvolává silnou kritiku orgánů činných v trestním řízení.² O skutečnosti, zda bude vůbec zločin objasněn a pachatel postaven před soud a spravedlivě potrestán, rozhodují často již počáteční úkony provedené policií na místě činu.³

S ochranou lidského života se setkáváme jak v dokumentech vnitrostátní, evropské, tak i mezinárodní úrovní.

Právo na život zakotvuje např. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech⁴ ve svém článku 6. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod⁵ v článku 2 odst. 1 uvádí, že právo každého na život je chráněno zákonem. Taktéž v čl. 6 Listiny základních práv a svobod⁶ stojí, že každý má právo na život, tedy nikdo nesmí být života zbaven. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením.

Na tuto úpravu navazuje trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb., který oproti starší právní úpravě, trestního zákona č. 140/1961 Sb., zdůrazňuje ochranu výše zmíněných statků a jejich úpravu systematicky zařazuje do hlavy I. zvláštní části.⁷ Z mého pohledu se jedná o naprosto logické uspořádání hlav zvláštní části trestního zákoníku, které

¹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 419.

² MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 419.

Výklad pojmu „orgány činné v trestním řízení“ podává § 12 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

³ GEBERTH, Vernon J. *Practical Homicide Investigation: Tactics, Procedures and Forensic Technics*. Boca Raton: CRC Press, 1993. s. 33.

⁴ Publikován pod č. 120/1976 Sb.

⁵ Publikována pod č. 209/1992 Sb.

⁶ zákon č. 2/1993 Sb.

⁷ Srov. zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zákon č.40/2009, trestní zákoník.

reflektuje změnu v přístupu k ochraně společenských zájmů a nadřazenost základních lidských práv a svobod nad ostatními zájmy.

Nový trestní zákoník taktéž systematicky důsledně odděluje ochranu života od ochrany zdraví, proto předmětné trestné činy dělí do dvou samostatných dílů.⁸ Trestné činy proti životu jsou obsaženy v § 140 až § 144. Jsou zde zařazeny pouze trestné činy, u kterých je lidský život jediným nebo hlavním objektem ochrany. Oproti starší právní úpravě je zde naprosto nová skutková podstata, kterou dřívější trestní zákon neobsahoval, zabití.⁹ Taktéž byla do dílu 1. hlavy I. trestního zákoníku zařazena skutková podstata usmrcení z nedbalosti.¹⁰

1.2 Skutková podstata

1.2.1 Skutková podstata vraždy

Z trestných činů proti životu trestní zákoník postihuje nejpřísněji úmyslné usmrcení člověka, vraždu. Ustanovení § 140 obsahuje jak vraždu prostou v odst. 1, tak vraždu spáchanou s rozmyslem nebo po předchozím uvážení (tzv. premeditace ve dvou formách) v odst. 2, tak i okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, a to v odst. 3, a ustanovení o trestnosti přípravy tohoto zvlášť závažného zločinu¹¹ v odst. 4.

Na rozdíl od starší úpravy trestního zákona z roku 1961, je nově upravena oproti základní skutkové podstatě uvedené v § 140 odst. 1, taktéž skutková podstata kvalifikovaná v § 140 odst. 2.¹² „Formy premeditace nejsou zvláštními znaky či složkami úmyslu dle § 15 trestního zákoníku, jde o okolnosti charakterizující rozhodování pachatele (formování jeho vůle), v němž má úmyslné zavinění, jako určitý psychický vztah, svůj počátek.“¹³ Formálně je zákonodárcem formulována jako samostatná skutková podstata, avšak materiálně se spíše jedná o skutkovou podstatu kvalifikovanou, jelikož oproti základní skutkové podstatě obsahuje navíc pouze jeden

⁸ Srov. zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zákon č.40/2009, trestní zákoník.

⁹ Srov. zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zákon č.40/2009, trestní zákoník.

¹⁰ Srov. zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zákon č.40/2009, trestní zákoník.

¹¹ Výklad pojmu „zvlášť závažný zločin“ podává ust. § 14 odst. 3 zákona č.40/2009, trestní zákoník.

¹² Srov. § 219 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, § 140 zákona č.40/2009, trestní zákoník.

¹³ Článek Jaromíra Hořáka Vražda a zabití v novém trestním zákoníku uveřejněný v publikaci: JELÍNEK, Jiří (ed.). *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny*. Trestněprávní sekce. Praha : Leges, s.r.o., 2009. s. 73-74.

nový znak.¹⁴ V ust. § 140 odst. 2 se pouze blíže specifikuje subjektivní stránka trestného činu vraždy dle základní skutkové podstaty uvedené v § 140 odst. 1.

Tato systematika nové právní úpravy vzbuzovala pochybnosti ohledně výkladu a aplikaci v praxi, avšak alespoň vyhověla kritikům staré úpravy, kteří požadovali větší diferenciaci úmyslných usmrcení. Dle mého názoru znak premeditace nemusí vždy znamenat vyšší nebezpečnost jednání pachatele a naopak jeho absence nemusí vždy znamenat důvod pro mírnější potrestání pachatele. Většinou ti nejnebezpečnější pachatelé s vážnými poruchami osobnosti páchají spontánní násilné delikty, kdežto pachatel jednající po předchozím uvážení může být veden vznešenou pohnutkou.¹⁵ Avšak největší potíže znak premeditace působí v praxi, jelikož patří k vnitřní stránce trestného činu, a je velice obtížné cestou dokazování v trestním řízení jej spolehlivě prokázat.

Dále bych na tomto místě poznamenala, že co se týká trestních sazeb stanovených pro trestný čin vraždy dle § 140 odst. 1 a dle § 140 odst. 2, je jejich rozdíl skoro zanedbatelný, pouze dva roky odnětí svobody. To nahrává domněnce, že kvalifikační znak premeditace je zde spíše uveden, aby bylo dáno za pravdu kritikům předchozí právní úpravy bez diferenciaci.

Skutková podstata trestného činu vraždy je tak jako všechny ostatní skutkové podstaty trestných činů vymezena jak tzv. obecnými znaky trestného činu¹⁶, tak i typovými znaky, kterými jsou objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka.¹⁷

¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha : Leges, s.r.o., 2013. s. 525.

¹⁵ K tomu dále článek Jaromíra Hořáka *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku* uveřejněný v publikaci: JELÍNEK, Jiří (ed.). *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny*. Trestněprávní sekce. Praha : Leges, s.r.o., 2009. s. 80.

¹⁶ Dovršení patnáctého roku svého věku (viz. § 25 trestního zákoníku), přičetnost (viz. § 26 trestního zákoníku).

K tomu dále JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha : Leges, s.r.o., 2013. s. 132 – 133.

Tyto formální znaky jsou doplněny ještě tzv. materiálním znakem trestného činu – tj. zásada subsidiarity trestní represe (viz. § 12 odst. 2 trestního zákoníku).

K zásadě subsidiarity trestní represe viz. dále článek Jaroslava Fenyka *O subsidiární úloze trestní represe a trestním právem jako prostředkem „ultima ratio“* nejen v novém českém trestním zákoníku uveřejněný v: VANDUCHOVÁ, Marie; HOŘÁK, Jaromír a kol. *Na křižovatkách práva : pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Praha : C. H. Beck, 2011. s. 81-108.

¹⁷ K tomu dále JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha : Leges, s.r.o., 2013. s. 159 – 160.

1.2.2 Objekt

Objektem trestného činu vraždy je lidský život, který je vymezen určitým časovým obdobím. Pro potřebu práva musí být toto období přesně stanoveno. V soudní praxi se za počátek života považuje okamžik začátku porodu, kdy lidská bytost přestává být plodem a stává se člověkem. Konec života je vymezen na základě poznatků lékařské praxe, kde je smrt vykládána jako delší dobu trvající proces. Pro účely práva se považuje za rozhodující ten okamžik, kdy nastává biologická smrt mozku.¹⁸ Jedná se o tzv. cerebrální smrt, nepostačuje tzv. smrt klinická (tj. zástava srdce a dýchání). To tedy znamená, že u úmyslného útoku proti životu člověka, v jehož důsledku došlo ke klinické smrti člověka, ale život se včasným lékařským zákrokem podařilo zachránit, by se jednalo jen o trestný čin pokusu vraždy dle § 21 odst. 1 trestního zákoníku.¹⁹

Předmětem útoku je pouze živý člověk.

1.2.3 Objektivní stránka

Objektivní stránka spočívá v usmrcení člověka. Trestní zákoník neurčuje způsob usmrcení, lze jej tedy spáchat jak konáním, tak i opomenutím – to však samozřejmě za podmínek § 112 trestního zákoníku. Stejně tak není ani rozhodující, jakými prostředky toho má být dosaženo, relevantní je jen následek.

1.2.4 Subjekt

Subjekt trestného činu vraždy je obecný, tzn. že subjektem může být kdokoli. Ani po přijetí zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, nemůže být subjektem trestného činu vraždy právnická osoba.²⁰

¹⁸ Rozhodující je ten okamžik, kdy proces zániku organismu se stane irreversibilní, tj. neschopným být uveden v původní stav. Pro účely zdravotnictví jsou stanoveny podmínky a způsob zjištění smrti v § 10 zákona č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon). „Smrt se zjišťuje prokázáním nevratné zástavy krevního oběhu a nevratné ztráty funkce celého mozku, včetně mozkového kmene v případech, kdy jsou funkce dýchání nebo krevního oběhu udržovány uměle.“

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha : Leges, 2013. s. 192.

Zobecňující materiál Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16.6.1976, sp. zn. Tpjf 30/1976, č. 41/1976 Sb. rozh. tr.

¹⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha : Leges, s.r.o., 2013. s. 523.

Zobecňující materiál Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.10.1985, sp. zn. Tpjf 24/1985, č. 16/1986 Sb. rozh. tr.

²⁰ Srov. § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

1.2.5 Subjektivní stránka

Trestný čin vraždy je ve smyslu § 13 odst. 2 trestního zákoníku úmyslným trestným činem. Úmysl (viz. § 15 trestního zákoníku), byť nepřímý, se musí vztahovat ke způsobení následku stanoveného zákonem – usmrcení jiného člověka.

Otázka zavinění není u trestného činu vraždy vždy od počátku jasná. Častokrát se dovozuje z jednotlivých důkazů nebo z jejich souhrnu.²¹ Při zkoumání, zda pachatel jednal v úmyslu napadeného zavraždit, nepostačí jen zjištění, že bodl napadeného nožem do oblasti prsou, a že věděl, že mu může způsobit smrt. Nýbrž je třeba vycházet z okolností, za nichž k útoku pachatele došlo, jakým motivem byl veden, co předcházelo útoku, jak byl útok proveden, jakého nástroje bylo použito, zda pachatel záměrně útočil proti takové části těla, kde jsou životně důležité orgány, které jsou snadno zasažitelné apod. Teprve v případě, že objasnění všech těchto okolností prokazuje úmysl pachatele spáchat vraždu, třeba úmysl eventuální či nepřímý, je možno uznat jej vinným tímto trestným činem, popřípadě jeho pokusem.²²

Při dokazování úmyslu bývá nutné ke zjištění některých okolností přibrat znalce z oboru psychiatrie a psychologie.²³

Judikatura také usuzuje, že demonstrativní chování před činem, silácké řeči, teatrální příprava apod. nesvědčí zpravidla o skutečném úmyslu provést vraždu.²⁴ Bez dalšího není možné dovodit úmysl pachatele někoho jiného usmrtit, ani pokud byla taková výhrůžka pronesena v hádce.²⁵

Taktéž bylo judikováno, že posouzení skutku jako příprava vraždy není na překážku, že pachateli bylo zabráněno osobami přítomnými při činu v jednání, které by bezprostředně směřovalo k dokonání trestného činu vraždy. Existence překážky, pro níž pachatel nemohl bezprostředně zaútočit na předmět vražedného útoku, není rozhodná pro posouzení činu jako pokusu vraždy, třeba šlo o objektivní, na vůli pachatele nezávislou překážku.²⁶

²¹ ŠIGUT, Jaromír. Ještě jeden úhel pohledu na kauzu Stodolovi. *Kriminalistický sborník*. 2006, roč. 50, č. 1, s. 36 – 37.

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.12.1968, sp. zn. 8 Tz 122/1968, č. 19/1969 Sb. rozh. tr.

²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 10.7.1991, sp. zn. 1 Tzf 6/1991, č. 25/1992 Sb. rozh. tr.

²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 10.12.1968, sp. zn. 6 Tz 99/1968, č. 20/1969 Sb. rozh. tr.

²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.11.1993, sp. zn. 5 To 76/1993, č. 10/1994 Sb. rozh. tr.

²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 10.12.1968, sp. zn. 6 Tz 99/1968, č. 20/1969 Sb. rozh. tr.

1.2.6 Protiprávnost a pohnutka

Jedním z posledních znaků skutkové podstaty je protiprávnost. Tento znak se dovozuje z právního řádu jako celku. V některých případech bývá tento znak výslovně u skutkové podstaty uveden, u vraždy však tomu tak není. Dle mého názoru zákonodárce s ohledem na mimořádnou závažnost trestného činu vraždy nepovažoval za nutné tento znak zde explicitně uvést. To však samozřejmě neznamená, že by zde prvek protiprávnosti chyběl.

Pro naplnění znaků základní skutkové podstaty trestného činu vraždy není podstatná pohnutka. Z tohoto důvodu je trestným činem vraždy i usmrcení jiného na žádost či z útrpnosti, tzv. euthanasie²⁷. Nicméně taková pohnutka výrazně snižuje nebezpečnost tohoto činu pro společnost a může být v konkrétním případě, zejména s ohledem na souhlas poškozeného, důvodem pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody za použití § 58 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Euthanasii lze vymezit jako usmrcení z útrpnosti. Vyskytuje se v různých formách. Rozlišuje se mezi euthanasií aktivní a pasivní, na žádost dotčené osoby, tzv. voluntární euthanasie, anebo bez žádosti takové osoby, která tuto žádost nemůže sdělit. Osnova nového českého trestního zákoníku z roku 2004 obsahovala novou skutkovou podstatu, a to „usmrcení na žádost“.²⁸ Avšak tato osnova byla Parlamentem ČR zamítnuta a do nového trestního zákoníku z roku 2009 se již tento trestný čin nedostal.

Z mnohých stran se ozývá názor, že by naše právní úprava měla být v tomto směru diferenciovanější, aby adekvátně postihla všechny rozdíly takových jednání.

Pohnutka je také promítnuta v § 140 odst. 3 trestního zákoníku – v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky, ale též kvůli rase, příslušnosti k etnické skupině, národnosti, politickému přesvědčení, vyznání, atd. Výše zmíněné je pak zohledněno použitím přísnější trestní sazby.

²⁷ K tomu článek Vladimíra Kratochvíla Euthanasie, dysthanasie, eubiosie a kvalita lidského života a umírání uveřejněný v: FENYK, Jaroslav a kol. *Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. 1. vydání. Praha : LexisNexis CZ s.r.o., 2007. s. 51-60.

²⁸ K tomu dále článek Pavla Šámala Usmrcení na žádost v návrhu trestního zákoníku uveřejněný v: FENYK, Jaroslav a kol. *Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. 1. vydání. Praha : LexisNexis CZ s.r.o., 2007. s. 128-139.

1.3 Srovnání s jinými skutkovými podstatami obdobných trestných činů

1.3.1 Zabití

Zabití je privilegovanou skutkovou podstatou²⁹ k trestnému činu vraždy. Stále se jedná o úmyslné usmrcení člověka, avšak pachatel bude za spáchání tohoto skutku postizen mírněji z důvodu, že jiného úmyslně usmrtil v silném rozrušení ze strachu, úleku nebo zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného.³⁰ Ustanovení § 141 tak vlastně obsahuje dvě kategorie privilegujících okolností ve vztahu k úmyslnému usmrcení, a to jednak jednání v silném rozrušení z omluvitelného hnutí mysli (tzv. afektdelikt) a jednak jednání v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného (tzv. provokace), které nevyžaduje silné rozrušení.³¹ Tzv. viktomologické zavinění (předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného) nebo abnormální duševní stav pachatele činí skutek pachatele méně morálně odsouzeníhodným než je tomu u trestného činu dle § 140. Pachatelův čin představuje u trestného činu zabití na rozdíl od vraždy zcela mimořádnou a zejména spontánní reakci na nepřiměřenou zátěžovou situaci.

Ze samotného ustanovení i z kontextu cizích právních úprav je zřejmé, že „v silném rozrušení“ není myšleno jako prosté rozrušení z riskantní situace, přítomné u každého pachatele úmyslného trestného činu. Dle Hořáka by silné rozrušení mělo mít výrazně obranný charakter a představovat reakci pachatele na mimořádně vypjatou životní situaci, která je sice nepřiměřenou reakcí, avšak do jisté míry pochopitelnou, takže lze na pachatele hledět s určitou shovívavostí. Tato pochopitelnost či ospravedlnitelnost se však nevztahuje na samotný čin pachatele, nýbrž pouze na jeho afektivní reakci.³²

²⁹ K pojmu privilegované a základní skutkové podstaty JELÍNEK, Jiří a kol. 2013. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha : Leges, s.r.o., 2013. s. 160-162.

³⁰ Parlament ČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. [online]. [cit.2014-6-4]. Dostupný z WWW: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Trestní_zákon>. V sekci „Další odkazy“, str. 246 PDF souboru.

³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. s. 1489.

³² Článek Jaromíra Hořáka Vražda a zabití v novém trestním zákoníku uveřejněný v publikaci: JELÍNEK, Jiří (ed.). *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny. Trestněprávní sekce*. Praha : Leges, s.r.o., 2009. s. 76.

„Zavrženíhodným jednáním je třeba rozumět takové vědomé a úmyslné chování poškozeného, které je z hlediska etických měřítek společnosti mimořádně zlé, zraňující a pro druhé ponižující či působící anebo hrozící způsobit závažnou újmu na právech fyzických osob.“³³ Může se jednat např. o týrání, ponižování, šikanu, domácí násilí, vydírání se sexuálním podtextem, sousedský teror nebo sexuální zneužívání.

Zákonodárce se při tvorbě tohoto ustanovení inspiroval zahraničními úpravami, např. polskou³⁴. Tato úprava je velice častá, jelikož od vraždy by měly být odlišeny skutky typově společensky méně závažné. Zákonodárce zároveň tímto novým trestným činem vyhověl mnoha kritikům starší nediferencované úpravy³⁵ a dal poměrně velký prostor judikatuře.

Existenci tohoto trestného činu rozhodně považují za přínosnou. Usmrcení člověka je vždy opovrženíhodným jednáním, ale pachatelé, kteří spáchali tento čin za určitých mimořádných okolností, si zaslouží být zbaveni stigmatu vraha a taktéž mírnější trest odnětí svobody.

1.3.2 Vražda novorozeného dítěte matkou

Vražda novorozeného dítěte matkou upravená v § 142 trestního zákoníku je privilegovanou skutkovou podstatou k trestnému činu vraždy. Vzhledem k několika specifikům je ve vztahu speciality jak k trestnému činu vraždy, tak i k zabití. Od vraždy se však liší v několika bodech.

Usmrcení novorozeného dítěte je mírněji trestné než vražda, pokud se ho dopustí matka při porodu nebo bezprostředně po něm v rozrušení způsobeném porodem. Objektem trestného činu je taktéž jako u vraždy život člověka, zde konkrétně novorozeného dítěte. Novorozeným dítětem je dítě již od počátku porodu. Do okamžiku začátku porodu se jedná o lidský plod, který je chráněn prostřednictvím ochrany zdraví těhotné ženy.

Avšak subjekt zde již není obecný. Už ze samotného názvu trestného činu vyplývá, že pachatelem může být jen matka novorozeného dítěte (tzv. konkrétní

³³ HOŘÁK, Jaromír. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. 1. vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 214.

³⁴ Srov. čl. 148 § 4 polského trestního kodexu z roku 1997 – Kodeks karny z 6.6.1997, Dz. U. Nr 88. [online]. [2014-6-10]. Dostupný také z WWW: <<http://www.de-iure-pl.org/recht/strafrecht/text/4,2,44,PL,PL,.html>>.

³⁵ K tomu dále MUSIL, Jan. Český trestní zákon potřebuje diferencovanější skutkovou podstatu úmyslného usmrcení. *Trestní právo*. 2004, roč. 9, č. 10, s. 10-14.

subjekt). Další osoby účastníci se na takovém činu, a to jakoukoli formou, mohou být trestné jen podle ustanovení § 140, eventuálně § 141.

Objektivní stránka je vymezena usmrcením bez ohledu na způsob provedení (jak konáním, tak i opomenutím).

Co se týká subjektivní stránky, ta je shodná s obecnou skutkovou podstatou vraždy i zabití. Spočívá tedy minimálně v eventuálním úmyslu.

Skutková podstata na rozdíl od vraždy tedy obsahuje i fakultativní znak, kterým je čas, kdy může být výše popsáný trestný čin spáchán – při porodu nebo bezprostředně po něm. Dalším fakultativním znakem je rozrušení způsobené porodem. Zde nejde o otázku přičetnosti či zmenšené přičetnosti³⁶, nýbrž o zvláštní duševní stav, který má původ ve fyziologických procesech, které u ženy porod vyvolal.³⁷ Důvodem této zvláštní úpravy jsou lékařské poznatky o výrazném vlivu porodu na psychiku rodičky, ve smyslu oslabení její odolnosti vůči podnětům a brždění plného rozvinutí mateřského pudu.³⁸ Tento stav může trvat i několik dní, avšak běžněji se jedná spíše o hodiny než dny.³⁹ Pro vymezení doby bezprostředně po porodu, a také pro posouzení otázky, zda pachatel jednal v rozrušení způsobené porodem, je rozhodujícím podkladem znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví porodnictví.⁴⁰

Z judikatury dále vyplývá, že použití tohoto privilegovaného ustanovení není vyloučeno ani tím, že matka pojala úmysl usmrtit dítě již před porodem.⁴¹

Pro mě zůstává otázkou, proč zákonodárce pachatele tohoto trestného činu i nadále stigmatizuje označením vrah, když mnohem výstižnějším názvem pro tento trestný čin by bylo jako u trestného činu dle § 141 použití slova „zabití“. Z důvodové

³⁶ Není podstatné, zda byly narušeny schopnosti pachatele rozpoznat nebezpečnost svého jednání a ovládnout ho. K tomu dále rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 10.7.1991, sp. zn. 1 Tzf 6/1991, č. 25/1992 Sb. rozh. tr.

³⁷ NOVOTNÝ, Oto; VOKOUN, Rudolf; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. s. 32.

³⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha : Leges, s.r.o., 2013. s. 533.

³⁹ Zobecňující materiál Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.10.1985, sp. zn. Tpjf 24/1985, č. 16/1986 Sb. rozh. tr.

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. s. 1499-1500.

Jiří Kučera uvádí jako velmi časté pochybení, že znalec je přímo dotazován, zda se obviněná činu dopustila v rozrušení způsobené porodem. Avšak zodpovězení této otázky je součástí právního posouzení ke kterému jsou povolány orgány činné v trestním řízení. Předestřený postup je v rozporu s § 107 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), neboť znalci nepřísluší hodnotit důkazy a řešit právní otázky. K tomu dále KUČERA, Jiří. Význam znaleckých posudků a formulace otázek v případech vražd novorozenců dětmi matkami. *Kriminalistický sborník*. 2003, roč. 47, č. 4. s. 30 – 37.

⁴¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25.1.1974, sp. zn. 7 To 45/1973, č. 38/1976 Sb. rozh. tr.

zprávy vyplývá, že tato skutková podstata byla převzata z trestního zákona č. 140/1961 Sb., a to je také nejspíš důvodem, proč se zachoval v názvu trestného činu pojem vražda.

1.3.3 Usmrcení z nedbalosti

Trestný čin usmrcení z nedbalosti dle § 143 je jediným nedbalostním⁴² trestným činem proti životu. Trestní zákoník jej definuje následovně: „Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti“. Skutečnost, že pachatel neměl v úmyslu způsobit jinému smrt či mu ublížit na zdraví, se zde projevuje výrazným snížením trestní sazby. To však neplatí v případě, kdy pachatel spáchá trestný čin uvedený v § 143 odst. 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, dále proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí, zákony o bezpečnosti práce, dopravy anebo hygienické zákony. V těchto případech jsou již sankce mnohem přísnější, stejně jako v situaci, kdy by výše popsaným jednáním byla způsobena smrt nejméně dvou osob.

Usmrcení z nedbalosti je další novou skutkovou podstatou. Dřívější trestní zákon z roku 1961 je upravoval spolu se způsobením těžké újmy na zdraví v rámci jedné skutkové podstaty.⁴³

Velkou skupinu nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví tvoří trestné činy spáchané v dopravě.

1.3.4 Účast na sebevraždě

Posledním a poměrně novým trestným činem proti životu je účast na sebevraždě upravená v § 144 trestního zákoníku.

Sebevraždou rozumíme úmyslné způsobení smrti sobě samému. Sebevražda, ani pokus o sebevraždu, není trestným činem. Trestní stíhání by bylo v těchto případech neúčelné. I když v dřívějších dobách byl pachatel, který pokus o sebevraždu přežil, za tento sociálně patologický jev trestně postižitelný.⁴⁴

⁴² K pojmu „nedbalost“ viz. § 16 odst. 1 trestního zákoníku.

⁴³ Viz. § 224 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. s. 1522.

Co se týká objektu, subjektu a subjektivní stránky skutkové podstaty nadepsaného trestného činu je shodná s trestným činem vraždy. Nicméně objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel jiného k sebevraždě pohne nebo jinému k sebevraždě pomáhá. Pojmy „pohne“ a „pomáhá“ jsou vykládány dle obecného ustanovení § 24 odst. 1 písm. b), c) trestního zákoníku o formách účastenství, leč se v tomto případě jedná o pachatelství.

Ze zřejmých důvodů je výrazněji chráněn život jedinců, kteří vyžadují zvláštní ochranu pro svůj stav – děti⁴⁵, těhotné ženy a osoby stížené duševní poruchou⁴⁶.

Judikatura dovozuje, že pro naplnění znaků trestného činu účasti na sebevraždě dle § 144 odst. 1 nestačí, že pachatel měl účast na události, při které si jiný smrt způsobil neúmyslně.⁴⁷ Taktéž pro naplnění znaku „pohne jiného k sebevraždě“ nestačí, že pachatelovo zlé zacházení bylo objektivně příčinou sebevraždy. Je potřeba, aby se pachatel zle choval k jinému s úmyslem u něho vzbudit rozhodnutí spáchat sebevraždu.⁴⁸

Dále musíme od účasti na sebevraždě odlišit jednání, která už mají znaky vraždy. „Donucení jiného fyzickým nebo psychickým nátlakem k sebevraždě je vraždou, stejně tak jako pohnutí k sebevraždě osoby, která pro duševní poruchu nebo nedostatek věku není způsobilá rozpoznat nebezpečnost svého jednání nebo je ovládat.“⁴⁹

Poslední judikát, který na tomto místě zmíním, hovoří o případě, kdy se obviněný a poškozený dohodnou na vzájemném úmyslném usmrcení jeden druhého jako způsobu společného dobrovolného ukončení života. Pak dohodnuté jednání obviněného, jehož následkem byla smrt poškozeného, naplňuje znaky trestného činu vraždy, nikoli znaky trestného činu účasti na sebevraždě.⁵⁰

⁴⁵ Výklad pojmu „dítě“ v § 126 trestního zákoníku.

⁴⁶ Výklad pojmu „duševní porucha“ podává § 123 trestního zákoníku.

⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 19.2.1985, sp. zn. 3 To 8/1985, č. 24/1986 Sb. rozh. tr.

⁴⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 19.2.1985, sp. zn. 3 To 8/1985, č. 24/1986 Sb. rozh. tr.

⁴⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha : Leges, s.r.o., 2013. s. 537.

⁵⁰ FENYK, Jaroslav; HÁJEK, Roman; STRÍŽ, Igor; POLÁK, Přemysl. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl Trestní zákoník*. Praha : Linde Praha, a.s., 2010. s. 543.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.7.1996, sp. zn. 8 To 25/1996, č. 6/1998 Sb. rozh. tr.

1.4 Nápad vražd na území České republiky⁵¹

Dle mého názoru je podstatné neopomenout zmínit ve své práci i statistiky poskytující údaje o počtu vražd, motivech, pachatelích a jiných aspektech tohoto trestného činu, které poskytují doplňující pohled na tuto problematiku.⁵²

Počet vražd na 100 000 obyvatel na území České republiky v posledních letech, a to konkrétně v rozmezí let 2000 až 2013 se pohyboval mezi hodnotami 2,79 v roce 2000 a až po hodnotu 1,73 v roce 2010. Obecně lze říci, že průměrná hodnota počtu vražd na území naší republiky v novodobé historii dosahuje hodnoty cca 1,8 vraždy na 100 000 obyvatel. V porovnání s ostatními státy se jedná o poměrně nízkou hodnotu. Co se týká srovnání jednotlivých regionů republiky, nejvíce vražd je páčáno standartně v Praze, kde se počet vražd na 100 000 obyvatel pohybuje kolem hodnoty 3.

Tabulka č. 1: Celkový počet vražd na území ČR v letech 1991 až 2013⁵³

Rok	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Počet vražd	107	212	277	281	276	266	291	313	265	279	234	234

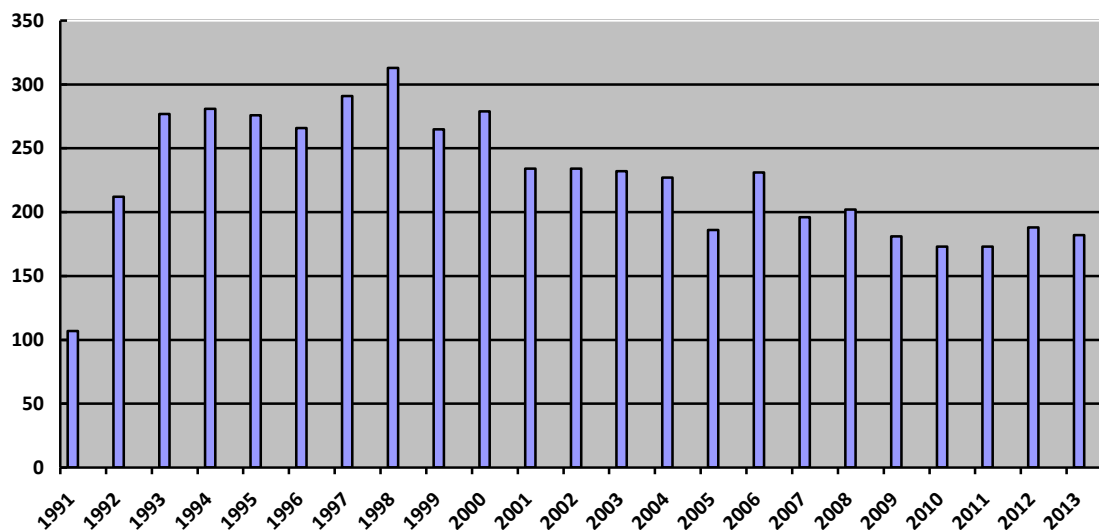
Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet vražd	232	227	186	231	196	202	181	173	173	188	182

⁵¹ Český statistický úřad. *Databáze dynamických grafů : Počet vražd v České republice* [online]. [cit. 2014-7-15]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/cr_od_roku_1989_vrazdy>. Policie České republiky. *Statistické přehledy kriminality* [online]. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

⁵² Zájemce o získání uceleného a provázaného obrazu aktuálního stavu a tendencí v oblasti páčání vražd na našem území odkazují na publikaci LOMBORG, Bjørn. *The Sceptical Environmentalist*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001, kdy je zajímavé níže uvedené údaje zasadit do širšího kontextu, jak geografického, tak i časového.

⁵³ V této kapitole spadá pod pojem vražda nejen vražda dle § 140 trestního zákoníku, nýbrž i vražda novorozeného dítěte matkou upravená v ust. § 142 trestního zákoníku.

Graf č. 1: Přehled počtu vražd na území ČR v letech 1991 až 2013

Výše uvedená tabulka s grafem ukazuje celkový počet vražd na území České republiky v rozmezí let 1991 až 2013. Z těchto údajů je patrné, že nejvíce vražd bylo spácháno v roce 1998, a to 313, oproti tomu nejméně v roce 1991, kdy bylo evidováno 107 případů vražd. Průměrně bylo v těchto letech spácháno 226 vražd za rok. Z výše uvedeného je seznatelné, že v poslední dekádě se pohybuje počet vražd spíše pod průměrnou hodnotou. Pro srovnání počet vražd v letech 2000 až 2013 se průměrně pohybuje pouze kolem hodnoty 208 vražd za rok. Z uvedených hodnot lze vyčíst klesající tendence počtu vražd na území ČR. Za rok 2014 je evidováno zatím 138 vražd (za období od 1.1.2014 do 30.11.2014), tedy je možno odhadovat, že počet vražd v tomto roce bude podprůměrný. Tudíž prognózy, jež jsou uvedeny v závěrečné zprávě vypracované v roce 2001 Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, týmem v čele s Martinem Cejpm, nebyly v této oblasti naplněny. V této práci se uvádí, že lze důvodně předpokládat, že dojde k mírnému nárůstu u těchto nejzávažnějších trestných činů, vrahové budou své činy páchat stále s větší brutalitou a taktéž budou rafinovanější, co do ukrytí těl obětí a znemožnění jejich identifikace.⁵⁴ Po několika letech od této

⁵⁴ CEJP, Martin a kol. *Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. s. 53 – 54.

studie lze však konstatovat, že byly potvrzeny závěry v oblasti nárůstu brutality a rafinovanosti pachatelů vražd.⁵⁵

Trestné činy vražd jsou charakteristické vysokou **objasněností**, která se pohybovala v letech 2000 až 2013 v intervalu 82% (rok 2000) až 93%, kdy této hodnoty bylo dosaženo v roce 2012. Avšak nesmím opomenout k uvedené statistice zmínit, že každoročně je několik vražd objasněno dodatečně.

Tabulka č. 2: Objasněnost vražd na území ČR v letech 2000 až 2013

Rok	Počet vražd	Z toho objasněné vraždy	Procentuální vyjádření objasněnosti
2000	279	228	82%
2001	234	201	86%
2002	234	210	90%
2003	232	199	86%
2004	227	205	90%
2005	186	161	87%
2006	231	196	85%
2007	196	174	89%
2008	202	174	86%
2009	181	157	87%
2010	173	156	90%
2011	173	148	86%
2012	188	175	93%
2013	182	165	91%

Ze zpracovávaných dat vyplynula i další zjištění, a to např. ta týkající se **motivace pachatelů** tohoto závažného trestného činu. Pro statistické účely lze vraždy dělit dle motivů na vraždy loupežné, sexuální, motivované osobními vztahy, na

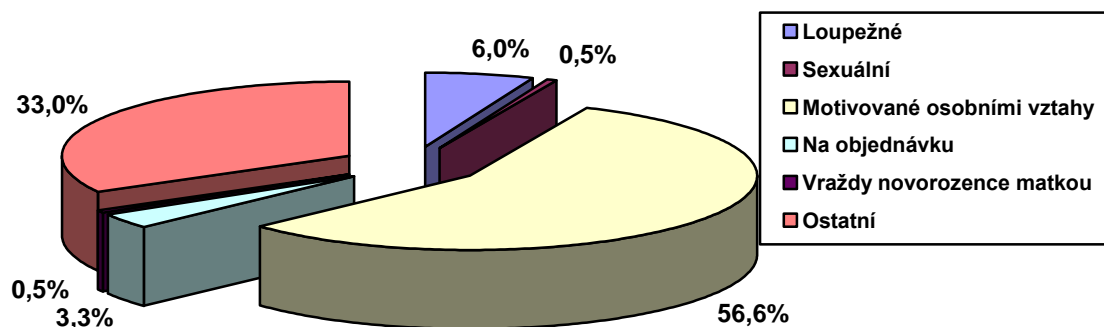
⁵⁵ MAREŠOVÁ, Alena a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2013*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. [online]. [cit. 2014-12-21]. Dostupné také z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/417.pdf>>.

objednávku, vraždy novorozeného dítěte matkou a poslední kategorií jsou vraždy s jiným motivem.

Tabulka č. 3: Celkový počet vražd v letech 2008 až 2013 a jejich motivy

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkový počet vražd	202	181	173	173	188	182
Vraždy loupežné	21	23	20	11	18	11
Vraždy sexuální	7	2	1	4	1	1
Vraždy motiv. osobními vztahy	94	87	100	108	104	103
Vraždy na objednávku	0	4	2	4	1	6
Vraždy novorozeného dítěte matkou	1	1	1	1	1	1
Vraždy s jiným motivem	79	64	49	45	63	60

Graf č. 2: Struktura motivů vražd za rok 2013⁵⁶

Z výše uvedeného je seznatelné, že nejčastěji jsou páčány **vraždy motivované osobními vztahy**. I když dochází k poklesu celkového počtu vražd, vraždy s tímto motivem jsou zastoupeny procentuálně ve statistikách stále hojněji (viz. tabulka č. 4).

Tabulka č. 4: Podíl vražd motivovaných osobními vztahy k celkovému počtu vražd

Rok	Počet spáchaných vražd	Vraždy motivované osobními vztahy	Procentuální podíl vražd motivovaných osobními vztahy
2008	202	94	47%
2009	181	87	48%
2010	173	100	58%
2011	173	108	62%
2012	188	104	55%
2013	182	103	57%

Následující tabulka poskytuje pohled na pachatele vražd v letech 2008 až 2013, kolik z nich bylo **pod vlivem návykové látky**⁵⁷ v době spáchání činu a taktéž kolik z nich bylo **recidivistů**, kolik vražd bylo spácháno **nezletilými a mladistvými**.

⁵⁶ Další grafy znázorňující strukturu motivů vražd v letech 2008 – 2012 viz. Příloha č. 1.

⁵⁷ Výklad pojmu „návyková látka“ poskytuje ust. § 130 trestního zákoníku.

Z uvedených dat je patrné, že standardně je mnoho pachatelů vražd pod vlivem návykové látky, a také mnoho vražd je páchano recidivisty. Znepokujícím skutečností však je, že takto závažné trestné činy jsou páchany i mladistvými ve věku 15 až 18 let, a dokonce i dětmi mladšími 15 let.

Tabulka č. 5: Počet vražd, jež byly spáchány pod vlivem návykové látky, recidivisty, nezletilými či mladistvými v letech 2008 až 2013

Rok	Vraždy spáchané pod vlivem návykové látky	Vraždy spáchané recidivisty	Vraždy spáchané nezletilými	Vraždy spáchané mladistvými
2008	65	78	3	6
2009	41	74	0	5
2010	60	90	2	4
2011	53	69	2	6
2012	59	105	2	2
2013	57	77	3	7

Jistě zajímavý pohled na pachatele vražd by přinesly i statistiky ohledně jejich nejvyššího dosaženého vzdělání či ohledně jejich věku a taktéž procentuální zastoupení žen vražedkyní na celkovém počtu vražd, avšak zpracování těchto údajů by již přesáhlo zamýšlený rozsah mé práce.

2. Metodika vyšetřování vražd

2.1 Obecně k metodice vyšetřování

Metodika vyšetřování vražd představuje zvláštní část kriminalistické vědy⁵⁸. Zatímco obecná část kriminalistiky se věnuje poznatkům a metodám platným pro vyšetřování všech druhů trestných činů, bez ohledu na jejich druh, metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů „má za úkol zkoumat zákonitosti vzniku stop určitého druhu trestných činů a na jejich základě modifikovat obecné kriminalistické metody tak, aby vyhovovaly podmínkám odhalování vyšetřování a prevence jednotlivých druhů trestných činů“.⁵⁹

Jednotlivé metodiky jsou tedy jakýmsi vodítkem, podle kterého vyšetřovatel postupuje při odhalování a vyšetřování předmětných trestných činů. Aplikační funkce kriminalistické vědy je plněna právě prostřednictvím vytváření jednotlivých metodik. Vyšetřovatel tak má již od počátku zahájení vyšetřování k dispozici určitý model, podle něhož může sestavit konkrétní program vyšetřování, který následně aplikuje na předmětný případ. Neocenitelnou hodnotu má taková metodika především v situacích, kdy vyšetřovatel má nedostatek času, je pod tlakem či nemá dostatek informací o daném případě. Ovšem tento návod nelze chápat jako konečný model, jak v dané situaci postupovat. Metodiky vyšetřování zpravidla obsahují více variant a odchylek a je na vyšetřovateli, aby zvolil tu, která se jeví pro daný případ jako nejvhodnější.⁶⁰ Hlavní význam ve vytváření dílčích metodik vyšetřování spatřuji především v tom, že vyšetřovatel může využít jejich prostřednictvím vedle poznatků kriminalistické vědy i zobecněné zkušenosti ze starších případů z praxe.

Pro rozdělení trestných činů do skupin a pro samotné utváření metodik není rozhodujícím kritériem objekt trestného činu, jak je tomu ve zvláštní části trestního

⁵⁸ Existuje několik odlišných systémů kriminalistické vědy. Pro příklad viz. MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 11 – 13. či PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. s. 16 - 18.

⁵⁹ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 7.

⁶⁰ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 8.

zákoníku, nýbrž kriminalistická charakteristika trestného činu.⁶¹ Z uvedeného důvodu se tudíž metodická doporučení k vyšetřování vražd aplikují i v případě sebevražd, nejasných úmrtí i v situacích, kdy je osoba pohřešovaná. Obecně lze tedy konstatovat, že metodiku vyšetřování vražd lze aplikovat při objasňování všech případů násilné smrti a pohřešování osob, kdy musíme počítat s tím, že jednou z vytyčených verzí je předpoklad spáchání vraždy.⁶² Vždy však musí být přihlédnuto ke specifickým a zvláštnostem daného případu.

2.2 Kriminalistická charakteristika vraždy

Chce-li kriminalistika jako vědecká disciplína pomáhat orgánům činným v trestním řízení při odhalování, vyšetřování a prevenci trestných činů, musí dokonale studovat zákonitosti trestné činnosti samotné. Jen tak lze docílit toho, aby vypracované metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů byly opravdu nápomocné při objasňování těchto skutků. Trestný čin je velmi komplikovaný sociálně patologický jev a jeho poznáním se kromě kriminalistiky zabývají i jiné vědní obory, například kriminologie či trestní právo, avšak ty jej zkoumají z jiného pohledu. Pro kriminalistiku jsou důležité pouze některé znaky trestného činu, které se označují jako kriminalisticky relevantní a jejich souhrn je následně teorií nazýván kriminalistická charakteristika trestného činu. Ostatním znakům kriminalistika význam nepřikládá a nezaobírá se jimi. Tyto, pro kriminalistiku význačné znaky trestného činu, by měly obsahovat velké množství potřebných informací, jsou tzv. informačně bohaté. Dále se musejí výrazně zobrazovat ve stopách, vyznačují se svou stálostí a specifičností, tj. mají vysokou identifikační hodnotu. Kriminalistická charakteristika trestného činu zkoumá výše uvedené znaky, které následně blíže charakterizuje.⁶³

Kriminalistickou charakteristiku trestného činu vraždy lze rozčlenit na následující komponenty: způsob páchaní vražd, osobnost pachatelů, osobnost obětí a motiv vražd.

⁶¹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 410.

⁶² MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 16.

⁶³ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 31.

2.2.1 Způsob páchaní vražd

Způsob páchaní trestného činu je nejdůležitější komponentou kriminalistické charakteristiky trestného činu, protože právě on nejvíce ovlivňuje tvorbu stop a tím umožňuje trestný čin objasnit. Jan Musil vymezuje tento pojem jako „specifikovaný systém operacionálních elementů trestného činu a činností úzce spjatých s trestným činem“.⁶⁴

Ke spáchání vraždy je vždy třeba určité jednání, které má však v každé konkrétní situaci nepřeborné množství obměn. A právě varianta, kterou zvolí při daném jednání konkrétní pachatel, určí, jaké stopy po daném skutku zůstanou. Způsob páchaní vraždy se vytváří působením mnoha faktorů, které jednak popisují objektivní situaci, za které pachatel skutek spáchal (např. společenské podmínky, místo činu a podmínky na něm, předmět útoku a jeho vlastnosti, vztah mezi pachatelem a předmětem útoku, obětí, místem činu, dostupnost a povaha nástrojů, zbraní, dopravních prostředků a jiných pomůcek, existence či naopak neexistence spolupachatelů, doba spáchání činu), ale i subjektivní stránku pachatele, tedy jeho tělesnou stavbu, věk (s věkem většinou stoupá promyšlenost a rafinovanost činu i minimalizace rizik spojených s odhalením či dopadením pachatele, klesá výskyt nepřiměřeného násilí a spolupachatelství), pohlaví (ženy páchají trestné činy spíše impulzivně, naopak muži se vyznačují promyšleným a plánovitým jednáním), intelekt, temperament, jeho předchozí kriminální zkušenost (recidivisté se každým spáchaným trestným činem zdokonalují, poučí se ze svých předchozích chyb i z kontaktu se spoluvězni a orgány činnými v trestním řízení) atd.⁶⁵

Pro metodiku vyšetřování vražd mají největší význam kritéria stupně připravenosti činu, fakta použití zbraně, volba způsobu usmrcení a následný způsob utajování činu, na základě kterých je možno typické způsoby páchaní vražd klasifikovat následujícím způsobem⁶⁶:

⁶⁴ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 35.

⁶⁵ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 35 – 45.

⁶⁶ Přiklonila jsem se k obecnější klasifikaci, která je uváděna ve většině publikací, z nichž jsem čerpala. Každý autor pojímá dělení způsobu páchaní vražd trochu odlišně. Viz. např. MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 419 - 422. nebo STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 15 – 21.

- 1) Podle existence přípravných jednání:
 - a) vraždy nepřipravené,
 - b) vraždy předem připravené.

- 2) Podle faktu použití zbraně:
 - a) vraždy spáchané se zbraní,
 - b) vraždy spáchané beze zbraně.

- 3) Podle mechanismu usmrcení:
 - a) fyzikální faktory,
 - b) chemické faktory,
 - c) jiné faktory (např. biologické, psychologické).

- 4) Podle způsobu utajování vražd:
 - a) přemístění mrtvoly,
 - b) ukrytí mrtvoly,
 - c) rozčlenění mrtvoly,
 - d) ničení mrtvoly,
 - e) ničení stop,
 - f) ztěžování zjištění identity mrtvoly,
 - g) inscenace jiných skutečností.

Vraždy podle existence přípravných jednání

Podle hlediska stupně připravenosti trestného činu lze vraždy klasifikovat na vraždy nepřipravené či vraždy předem připravené. Ze statistik je patrné, že poměr vražd připravených a nepřipravených je 1:1.⁶⁷

Vraždy nepřipravené, jinak též vraždy bez přípravy, jsou takové, u nichž útok následuje bezprostředně nebo krátce poté, co pachatel pojal rozhodnutí oběť usmrtit. Do této skupiny vražd spadají i případy, kdy pachatel pojal úmysl někoho usmrtit dlouho před provedením útoku, často si i smrt oběti představoval či jí smrtí dokonce vyhrožoval, avšak neprovádí žádné konkrétní přípravné úkony ani nepromýšlí způsob

⁶⁷ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 15.

spáchání činu. Usmrcení oběti vidí jako východisko z vyhrocených mezilidských vztahů a k činu se většinou odhodlá bezprostředně po zopakování další vyhrocené situace (např. po další manželské hádce, po dalším podezření z nevěry partnera...).⁶⁸

Typickým příkladem nepřipravené vraždy jsou tzv. vraždy v afektu, které jsou páčány v emotivně vypjatých situacích, kdy pachatel reaguje naprosto neadekvátně na daný podnět (hospodské rvačky, rodinné konflikty, partnerské hádky...). Tato nepřiměřená reakce je typická pro pachatele, jejichž schopnost racionálně jednat a uvažovat je oslabena vlivem alkoholu či slabomyslnosti. Navíc si často pachatel pozitivním alkoholem dodá odvalu ke spáchání činu, kterého by jinak nebyl schopen.⁶⁹

Z výše uvedeného je seznatelné, že vraždy bez přípravy budou nejčastěji páčány mezi osobami blízkými, ať už mezi manžely či jinými rodinnými příslušníky nebo v případech, kdy se pachatel dostal do bezvýchodné situace a jediné východisko vidí v usmrcení osoby. Mnohdy se pachatel vraždou snaží zakrýt mnohem méně závažný trestný čin (např. usmrcení oběti znásilnění).⁷⁰

Charakteristické znaky nepřipravených vražd jsou:

- páčány pro pachatele v nepříznivých podmínkách (za účasti svědků, na místech, kde by mohlo být slyšet volání oběti o pomoc apod.),
- páčány buď beze zbraně (zardoušením, ukopáním, umlácením apod.) nebo nástrojem, který měl pachatel na místě činu náhodně k dispozici (kámen, nůž...),
- oběť mívá často mnohočetná poranění a útok přetrvává i poté, co je již oběť mrtvá, protože je pachatel v době činu rozčilený a neovládá své jednání,
- v řadě případů pachatel zůstává na místě činu nebo se k činu dozná či alespoň čin sám oznámí, často se pokusí o sebevraždu,
- vražedný nástroj často není pachatelem ukryt, ale zůstává na místě činu, ve výjimečných případech odstraňuje pachatel stopy,
- pachatel si nepromýšlí obhajobu a nepřipravuje alibi.⁷¹

⁶⁸ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 419 – 420.

⁶⁹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 420.

⁷⁰ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 16.

⁷¹ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 17.

Z daného výčtu je patrné, že výše naznačená situace je pro vyšetřovatele příznivější, neboť velice často existují svědci události, na místě činu je možno najít velké množství stop, na základě kterých lze poměrně v krátkém čase vypátrat pachatele činu. Navíc v případech, kdy si pachatel nepřipravil alibi ani neuvažoval o možném způsobu obhajoby, je velmi důležité vést správně první výsledky podezřelého, který zpravidla vede k doznání pachatele.

Vraždy předem připravené se vyznačují tím, že od pojetí úmyslu pachatele někoho usmrtit a samotným vražedným útokem vždy uplyne delší časový úsek, kdy pachatel, eventuálně spolupachatelé, vyvíjí různé aktivity směřující k vytvoření vhodných podmínek pro usnadnění spáchání činu a obvykle i k jeho utajení.⁷²

Pachatele připravených vražd je mnohem složitější dopadnout, neboť jednají podle předem promyšleného plánu, chladnokrevně, zanechají po sobě minimum stop a na kritickou dobu mají většinou již zajištěné „neprůstředné“ alibi. Čin je spáchán jednoduše, důmyslně a důsledně. Utajování vraždy bývá rovněž důkladně promyšleno nebo naopak vražda zůstává úmyslně bez utajení (např. vražda na objednávku, která má rysy veřejné popravy).⁷³

Přípravná jednání většinou spočívají ve vytypování si vhodné oběti, v bližším seznámení se s jejím životem a zvyklostmi, případně navázáním kontaktu s ní, vylákáním jí na vhodné předem vybrané místo, v opatřování zbraní, eventuálně i jejich úpravě a ve vypracování postupu průběhu vraždy a jejího utajení spočívající ve vytváření podmínek pro odstranění mrtvoly či jejích částí, jejího přemístění či rozčlenění, promyšlení cesty příchodu a úniku z místa činu, provádění úkonů k různým inscenacím, zajištění alibi apod.⁷⁴

Charakteristické rysy připravovaných vražd lze popsat jako protiklad k výčtu typických znaků pro vraždy bez přípravy. Uvádím následující:

- páčány za podmínek pro pachatele příznivých (na odlehlých místech, bez účasti svědků),

⁷² MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 17.

⁷³ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 420.

⁷⁴ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 17.

- hrozící nebezpečí opakování vražedného útoku (zpravidla u vražd s loupežným, sexuálním motivem a u vražd nájemných),
- obvykle jsou páčány účinnými zbraněmi, které si pachatel předem opatří a přinese na místo činu a poté si je zase odnese,
- časté úkony pachatele po činu směřující k utajení tohoto skutku,
- zpravidla má pachatel připravenou nepravdivou verzi své obhajoby a má taktéž zajištěno alibi.⁷⁵

Z výše uvedeného seznamu je seznatelné, že činy předem připravené jsou pro vyšetřovatele hůře objasnitelné z důvodů, že existuje velmi málo stop a především tyto vraždy jsou často dlouhou dobu latentní a podezření z vraždy tak vzniká až po delší době, kdy již nelze zajistit mnoho informačně bohatých stop (např. náhodný nález mrtvoly neznámé totožnosti ve značném stádiu rozkladu).

Jak jsem již dříve zmiňovala, různí autoři pojmají členění způsobu páčání vražd z hlediska připravenosti odlišně. Stach se odchyluje od běžného dělení vražd na připravené a nepřipravené tím, že vymezuje podmnožinu připravovaných vražd, kterou označuje jako **vraždy připravované organizovanou skupinou**.⁷⁶

Dle mého názoru takto spáchané vraždy představují pro vyšetřovatele velké obtíže, jelikož vykazují kvalitativně nejvyšší stupeň přípravy a preciznosti práce. Skupina více osob dokáže daleko lépe promyslet plán vraždy a všechny s ní související detaily, ale především je mnohem komplikovanější jimi provedenou vraždu objasnit.

Stach považuje za klíčovou fázi u vražd páčaných organizovanou skupinou, co nejbezpečnější ústup z místa činu, a to obvykle za pomoci dalších osob, které jsou připraveny pachateli nápomoci. Dle jeho názoru v případě, že je při vyšetřování bezpečně zjištěno, že pachatel měl nejlépe propracovanou právě ústupovou cestu, lze mít za to, že vraždu spáchala organizovaná skupina.⁷⁷

⁷⁵ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 18.

⁷⁶ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 16 – 18.

⁷⁷ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 18.

Samotný autor uvádí jako důvod vydělení této kategorie velký nárůst a rozvoj organizované kriminality, která prorůstá do mnohých druhů trestné činnosti, samozřejmě i vražd.⁷⁸

Souhlasím s tím, že bylo přistoupeno k vytvoření nové podkategorie, když vraždy páchané organizovanými skupinami vykazují specifické rysy a značné odlišnosti od vražd připravovaných jednotlivcem.

Vraždy podle faktu použití zbraně

Dalším znakem způsobu páchaní vražd, zejména co se týče vzniku stop na těle oběti, je použití zbraně. Podle toho, zda pachatel k usmrcení oběti užil zbraň nebo čin spáchal beze zbraně, dělíme vraždy na vraždy spáchané se zbraní a vraždy spáchané beze zbraně.⁷⁹

Na prvním místě je nutno definovat, co se rozumí pod pojmem zbraň. Ve smyslu § 118 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, se zbraní rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. S ohledem na tuto širokou definici může pod pojem zbraň spadat velké množství rozličných předmětů. Dle judikatury může mít povahu zbraně ve smyslu výše zmíněného ustanovení trestního zákoníku např. i mobilní telefon v případě, že pachatel jej držel v ruce a použil jej opakovaně k úderům zaměřeným na lehce zranitelnou část těla poškozené, jelikož takový nástroj je způsobilý učinit útok důraznějším.⁸⁰

Výše uvedené pojetí pojmu zbraně značně omezuje způsoby, kterými je možno spáchat **vraždu beze zbraně**. Do této skupiny lze de facto zařadit pouze usmrcení oběti zardoušením, utopením, utlučením rukama a nohama, údery hlavou o tvrdý předmět a také otrávením.⁸¹

Lze konstatovat, že vraždy spáchané beze zbraně bývají zpravidla vraždami neplánovanými, které se vyznačují, jak je již výše uvedeno, tím, že pachatel jedná

⁷⁸ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 16.

⁷⁹ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 18.

⁸⁰ FENYK, Jaroslav; HÁJEK, Roman; STRÍŽ, Igor; POLÁK, Přemysl. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl Trestní zákoník*. Praha : Linde Praha, a.s., 2010. s. 473.

⁸¹ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 18.

většinou v afektu, z toho důvodu si na místo činu nepřinese zbraň, avšak eventuálně může použít nástroj, který má na místě činu po ruce.

Vraždy páchané se zbraní jsou nejčastěji páchany za použití bodnořezného nástroje (nůž, břitva, nůžky, dýka), sečných zbraní (sekera, šavle, sekáč, kosa, srp), střelných zbraní (krátké střelné zbraně – revolver, pistole; lovecké zbraně – kulovnice, brokovnice; vojenské zbraně – samopal, puška) nebo dalších různých nástrojů (železné předměty – tyč, palice, trubka; nářadí – kladivo, krumpáč; předměty domácí potřeby – žehlička, pánev; další předměty – hůl, cihla, kámen, pivní láhev apod.). K usmrcení oběti uskrčením, se kterým se vyšetřovatelé v praxi setkávají zřídka, obvykle pachatel používá různé řemeny, provazy, šátky, punčochy atd.⁸²

Použití zbraně při vraždě lze snadno odhalit podle zanechaných stop, na základě kterých je možno zpravidla již při ohledání mrtvoly a místa činu zjistit bližší údaje o použité zbraně (lze ji ideálně individuálně identifikovat nebo alespoň určit její skupinovou příslušnost), určit mechanismus usmrcení, občas i rovnou stanovit příčinu smrti, a také informace o pachateli, neboť jeho schopnost opatřit si předmětnou zbraň a to, s jakou zručností s ní zacházel, umožňuje vyšetřovatelům dovodit některé vlastnosti pachatele, jako např. v jakém prostředí se pohybuje, úroveň jeho odborných vlastností, zda prošel nějakým výcvikem apod.⁸³

Dle statistik jsou nejčastějšími vražednými nástroji na našem území v poslední době řezné a bodné zbraně.⁸⁴ Tuto skutečnost přisuzují faktu, že se jedná o nástroje, které jsou běžně dostupné v každé domácnosti.

Vraždy podle mechanismu usmrcení

V neposlední řadě je dalším důležitým znakem způsobu páchaní vražd volba mechanismu usmrcení. Volba těchto faktorů je obvykle podmíněna jak objektivními možnostmi pachatele (výběr zbraně), tak i subjektivními možnostmi pachatele (motiv a cíl usmrcení, např. u sexuálních vražd).⁸⁵

⁸² KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 61.

⁸³ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 61.

⁸⁴ HOFMANOVÁ, Jiřina. *Jak se vraždí v Česku: studie vražd spáchaných v letech 1969-2009*. 1. vydání. Praha : Jaroslav Hofman, 2011.

⁸⁵ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 18.

Poznatky důležité pro vytvoření reálné představy o vzniku jednotlivých poranění a příčině smrti je možné obvykle objasnit expertízou z oboru soudního lékařství, které rozlišuje tyto základní faktory usmrcení⁸⁶:

Fyzikální faktory se dále dělí na:

- faktory mechanické – rány řezné, bodné, sečné (nejčastěji v oblasti hlavy), střelné rány a rány způsobené tupým nástrojem (tyto rány obvykle vylučují spáchání sebevraždy) a udušení, u něhož se vyskytuje strangulace (zardoušení, oběšení, uškrcení), zakrytí zevních dýchacích otvorů a utopení,
- faktory tepelné – působení velmi vysokých či naopak nízkých teplot,
- usmrcení elektrickým proudem,
- jaderné záření - někteří autoři uvádí i možnost usmrcení tímto způsobem, ale je nutno říci, že počet případů vražd tímto mechanismem je zcela mizivý.

K **chemickým faktorům, eventuálně fyzikálně chemickým faktorům** (např. střely napuštěné jedem), patří zejména použití nejrůznějších léků, jedů, případně dalších chemikálií schopných ohrozit život a zdraví člověka, a to buď požitím ústy, vdechováním, injekcí či vnějším působením spočívajícím v zasažení povrchu těla (např. politím kyselinou).

Mezi **jiné faktory usmrcení** řadíme např. biologické faktory (ponechání dítěte bez potravy, nepodání inzulínu u diabetes apod.) nebo psychologické faktory (např. vražda vyčerpáním).⁸⁷

Výše popsané jednotlivé způsoby usmrcení se vyznačují charakteristickými stopami, jejichž znalost je důležitá pro poznání celkového mechanismu trestného činu vraždy. Soudně lékařská interpretace příznaků spojených s jednotlivými faktory usmrcení, umožňuje diferencovat povahu a intenzitu pachatelova jednání a občas i

⁸⁶ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. s. 81.

⁸⁷ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 61 – 62.

příbuzné faktory usmrcení (např. oběšení a uškrcení) a přispět tak především k odlišení násilné smrti od sebevraždy.⁸⁸

Vraždy podle způsobu utajování

Dalším významným aspektem páchání vražd je způsob jejich utajování. K utajování vražd dochází zpravidla u vražd připravovaných, u vražd bez přípravy jen zřídka.

Pachatel předmětného činu vždy stojí před rozhodnutím, zda se pokusit akt vraždy utajit nebo naopak místo činu co nejrychleji opustit. Vrahovi samozřejmě prospěje, když čin zůstane neodhalen nebo vyjde najevo co po nejdelší době, ale naproti tomu si je vědom, že utajováním činu po sobě zanechává nové stopy a prodlužuje se tím i doba jeho pobytu na místě činu, čímž zvyšuje možnost svého odhalení. Pachatelé se pro utajení vraždy rozhodnou nejčastěji v případech, kdy nejsou v časové tísní a kdy mezi nimi a obětí či místem činu existuje bližší vztah a oni by tak byli mezi prvními podezřelými.⁸⁹

Nejběžnější způsoby utajování vražd jsem zmínila již na str. 23. K poslednímu bodu daného výčtu ještě doplním, že většina pachatelů vražd se při inscenaci jiných skutečností (např. náhlé nenásilné smrti, inscenace nešťastné nehody, nutné obrany, sebevraždy či inscenace jiného motivu) s cílem zakrýt vraždu dopustí množství chyb, jelikož nemají potřebné znalosti z oboru kriminalistiky a soudního lékařství. Nejpatrnější jsou tyto chyby právě u inscenací sebevražd (např. rozdílný vzhled strangulační rýhy u oběšení a uškrcení či u rdoušení⁹⁰).

Na tomto místě je vhodné ještě uvést, že způsoby páchání a následného utajování vražd novorozeného dítěte matkou ve smyslu ustanovení § 142 trestního zákoníku se vyznačují určitými specifiky. Podrobné rozebírání těchto odlišností už by však přesáhlo mnou zamýšlený rozsah této kapitoly.

⁸⁸ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 62.

⁸⁹ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 62.

⁹⁰ K tomu viz. STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2000. především s. 26 – 28, 45 – 48, 70 - 72. KVAPILOVÁ, Helena; DOGOŠI, Michal. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. především s. 97 – 105, 127 – 131.

2.2.2 Osobnost pachatele vražd

Velmi důležité pro kriminalistickou charakteristiku vražd jsou informačně hodnotné poznatky o osobnosti pachatele.

Na základě mnoha kriminologických výzkumů byla zjištěna následující fakta, která jsou potvrzována i kriminální statistikou:

- vraždy páchají především mladší pachatelé (převážně osoby mezi osmnáctým a třicátým rokem),
- pachatelé vražd se vyznačují velmi nízkou úrovní vzdělání (spíše základní až střední),
- značně vysoké je zastoupení osob požívajících nadměrné množství alkoholických nápojů nebo jiné návykové látky, zde ještě doplňují, že pachatel je často bere se záměrem dodat si odvalu ke spáchání zamýšleného činu,
- velkým podílem jsou zastoupeni psychopati, přičemž jde v mnohých případech o agresivní a nezdrženlivé psychopaty,
- značná část pachatelů je stížena slabomyslností (oligofrenií),
- vraždy páchají více svobodní a rozvedení než ženatí,⁹¹
- ženy jsou pachatelkami trestného činu vraždy jen asi přibližně v 10 – 15 %⁹².

Trendem poslední doby (porevolučního období na našem území) jsou vraždy na objednávku, jejichž pachatelé vykazují určitá specifika od standardního typu vraha. Odlišnosti jsou spatřovány především v intelektu, stupně dosaženého vzdělání a v dalších charakteristických rysech.⁹³

V poslední době taktéž výrazně stoupá počet vražd páchaných občany bývalého SSSR nebo bývalé Jugoslávie. Tyto skutky se vyznačují velkou brutalitou. Vyšetřování těchto činů bývá velmi složité, jelikož tito pachatelé mnohdy po aktu opouštějí

⁹¹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 422.

⁹² ZÁHORSKÁ, Jindřiška. *Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů*. Praha : Portál, 2007. s. 49.

⁹³ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 423.

republiku a svědkové se obvykle bojí proti těmto osobám vypovídat.⁹⁴ Nezřídka jsou svědci takové události zastrašováni.

Netradiční pohled na osobnost pachatelů vražd přináší v publikaci *Metodika vyšetřování vražd* Stach, který dělí pachatele dle způsobu přípravy k trestnému činu vraždy na:

- **pachatelé, kteří se dopustili vraždy bez přípravy,**
- **pachatelé, kteří páchají skutky po předchozí přípravě,**
- **vrah, který spáchal čin jako člen organizované skupiny** - zde mají vyšetřovatelé co do činění s profesionály, kteří mají takovou akci detailně naplánovanou dlouhou dobu předem, též alibi mají zajištěno, navíc mají i dostatek finančních prostředků, aby minimalizovali odhalení, a jak jsem uvedla již výše, obvykle ihned po činu opouští území republiky.⁹⁵

Stach ještě uvádí jako speciální druh pachatele matku, jež zabila své novorozené dítě, a tím se dopustila trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou ve smyslu ustanovení § 142 trestního zákoníku.⁹⁶

Informace o pachatelích jsou velmi důležité, jednak pro vytváření vyšetřovacích verzí a jednak pro zvolení správné taktiky výslechu.⁹⁷

Mají-li vyšetřovatelé k dispozici stopy, které poskytují informace o vlastnostech pachatele, lze využít metodu psychologického profilování, která se používá k vytvoření hypotetického profilu pachatele.⁹⁸

Na závěr opět upozorňuji na skutečnost, že většina pachatelů vražd, ale i další násilné trestné činnosti, je nadměru agresivní a velmi snadno se nechá vyprovokovat k nepochopitelnému chování a následně i k vražednému útoku podnětem, který by ostatní osoby nechaly bez povšimnutí.

⁹⁴ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika*. Brno : Akademické nakladatelství Cerm, 2001. s. 679.

⁹⁵ K tomu dále STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 21 –22.

⁹⁶ K tomuto typu pachatelky dále viz. STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 25 – 27.

⁹⁷ MUSIL, Jan a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999. s. 58.

⁹⁸ Dále ke konzultační činnosti psychologa při vyšetřování trestných činů viz. ZÁHORSKÁ, Jindřiška. *Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů*. Praha : Portál, 2007.

2.2.3 Osobnost oběti vražd

Obětmi trestných činů se zabývá samostatný vědní obor viktimologie.⁹⁹

Pojem oběti je v kriminalistice definován poměrně úzce, a to jako konkrétní fyzická osoba, které v souvislosti s trestným činem utrpěla újmu na zdraví, na životě, majetku atd.¹⁰⁰

Obecně lze říci, že obětí trestného činu vraždy se prakticky může stát kdokoliv, avšak z výsledků viktimologických výzkumů je patrné, že v 80 - 90 % případů existuje mezi pachatelem a obětí vraždy blízký vztah. Jedná se především o příbuzenský vztah, partnerský a nezářidka i pracovní.

Také se zde může však jednat jen o náhodný krátkodobý vztah, kdy pachatel si svou oběť vyhlédne jen pár okamžiků před vražedným útokem např. v prostředku hromadné městské dopravy či na večírku, dá se s ní do hovoru a následně ji sleduje až do doby než se naskytne vhodná příležitost k uskutečnění jeho vražedného úmyslu. V uvedeném případě lze mluvit zpravidla o oběti jako o oběti vraždy se sexuální motivem.

Speciální nepřímý vztah vzniká mezi obětí a pachatelem vraždy na objednávku, kdy se zde vyskytuje osnovatel vraždy a její vykonavatel.¹⁰¹

Někteří autoři se přiklánějí ke klasifikaci vražd podle oběti, eventuálně dle vztahu mezi obětí a pachatelem:

- vraždy manžela, partnera,
- vraždy dětí rodiči
- vraždy rodičů dětmi,
- vraždy mezi sourozenci,
- loupežné vraždy,
- sexuální vraždy,
- mnohonásobné vraždy.¹⁰²

Z mého pohledu se nicméně nejedná o „šťastné dělení“, jelikož tento výčet lze

⁹⁹ K předmětu viktimologie viz. MUSIL, Jan a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999. s. 65.

¹⁰⁰ MUSIL, Jan a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999. s. 65.

¹⁰¹ K tomu viz. přehledné schéma v publikaci MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 423.

¹⁰² HERETIK, Anton. *Extrémna agresia I.: Forenzná psychológia vraždy*. 1. vydání. Nové Zámky : Psychoprof, 1998.

považovat pouze za demonstrativní. Chybí zde například nájemné vraždy.

Pro objasnění vraždy má značný význam chování oběti před činem, v jeho průběhu, ale i následně po činu. V některých případech oběť svým chováním pachatele k ataku nemístně provokovala, většinou u sexuálně motivovaných vražd. Tento fakt má i význam pro rozhodování soudu o výši trestu, avšak nelze to chápat jako vyvinění pachatele takového skutku.¹⁰³

Zpravidla u nepřipravovaných vražd má oběť možnost se vražednému útoku bránit, a tím se podílí na tvorbě stop, které v ideálním případě mohou vést až k dopadení a usvědčení konkrétního pachatele.¹⁰⁴

Přeživší oběti pokusu o vraždu obvykle sami oznamují tento čin a jejich ochota spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení má velký význam pro samotné odhalení a dopadení pachatele. V poslední době se však množí případy, kdy oběť se s orgány činnými v trestním řízení bojí spolupracovat, a to především v souvislosti s rozmáháním organizovaného zločinu.¹⁰⁵

2.2.4 Motivy vražd

Dalším neméně významným prvkem kriminalistické charakteristiky trestného činu vraždy je motiv tohoto činu. Poznání motivace pachatele nám odpoví na otázky, proč byl vůbec tento skutek spáchán, jaký důvod měl pachatel ke spáchání tohoto činu apod. Právě od zjištěného motivu lze odvíjet další postup ve vyšetřování.

Především u trestných činů proti životu a zdraví je velmi důležité zjistit pachatelův motiv, jak pro samotnou právní kvalifikaci takového činu, tak i pro přístup k pachateli v průběhu celého vyšetřování (např. jestli vzít pachatele do vazby či zda bude vyšetřován na svobodě atd.). Motiv hraje také významnou roli při rozhodování soudů v předmětné věci, zejména pro stanovení výše trestu. Z uvedeného důvodu také soudy striktně požadují, aby byl motiv činu náležitě objasněn již v přípravném řízení.

Motiv činu objasňují orgány činné v trestním řízení zpravidla za pomoci soudního znalce z oboru psychologie. Čírtková ve své publikaci uvádí, že každé jednání člověka má svůj motiv. Není trestná činnost bez motivu, jen existují trestné činy, jejichž

¹⁰³ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 27.

¹⁰⁴ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 423.

¹⁰⁵ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 423.

motiv není znám. V expertízách se hodnotí nejen pachatelův vlastní motiv k činu, ale též jeho celá osobnost, nízká frustrační tolerance, sklony k sebelítosti a eventuální sklony k agresivitě pod vlivem alkoholu. Fakt, že pachatel v konkrétním případě jednal pod vlivem patického afektu, prolamuje princip viny. Pachatel následně není trestán jako zločinec, ale jako pacient může být vynuceně podroben ústavní léčbě.¹⁰⁶

Motivů jednání pachatelů vražd je celá řada¹⁰⁷. Za klasické motivy vražd lze považovat zejména motivy:

- vyplývající z konfliktů v mezilidských vztazích (např. vraždy ze msty, nenávisti, žárlivosti atd.),
- zjištné (u loupežných vražd, za účelem zmocnění se dědictví),
- tzv. krycí – tj. motivy směřující k vyhnutí se trestní odpovědnosti (např. vražda oběti po znásilnění, vražda svědka),
- sexuální – tzv. vraždy z vlnosti, jen ve výjimečných případech je sexuálně motivovaná vražda prvním protiprávním skutkem pachatele, proto ihned po zjištění tohoto motivu u daného činu, je nutno hledat pachatele v policejních kartotékách, zpravidla v těchto případech hrozí recidiva,
- útrpnost (euthanasie),
- politické motivy atd.¹⁰⁸

Specifické motivy lze nalézt u vražd novorozeného dítěte matkou (např. tíživá sociální situace, žena nechce mít další dítě, odsouzení okolí neprovdané matky, otcem dítěte je muž jiné barvy pleti apod.).¹⁰⁹

V souvislosti se změnami ekonomických vztahů ve společnosti, ke kterým došlo po roce 1990, se objevují nové motivy vražd, a to likvidace svědků, vymáhání dluhů, vyřizování vztahových otázek uvnitř zločinecké organizace, likvidace konkurence,

¹⁰⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. 1. vydání. Praha : Eurounion, 1998. s. 80 – 81.

¹⁰⁷ Pro příklad viz. Příloha č. 2 – Klasifikace vražd dle motivů dle Douglase.

¹⁰⁸ Stach uvádí např. i jako samostatnou skupinu nájemné vraždy. viz. STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 28.

¹⁰⁹ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 65.

vydírání, rasová a nadnárodnostní nesnášenlivost (dle prognóz některých autorů právě tento motiv bude v následujících letech na vzestupu).¹¹⁰

Ze statistik je patrné, že převažujícím motivem vražd jsou motivy vyplývající z osobních vztahů mezi obětí a pachatelem (partnerské konflikty, žárlivost apod.).

2.3 Typické stopy¹¹¹

Pro trestný čin vraždy je charakteristické poměrně široké spektrum stop, převážně materiálních. Stopy se nachází na rozličných místech, např. na místě činu, na místě nálezů mrtvol, na místě přípravy i utajování vraždy, na předmětech použitých k usmrcení oběti, na zbraních, oděvu a těle oběti a na oděvu a těle pachatele. Většina z těchto stop je typická pro spáchání vraždy a některé z těchto stop jsou dokonce specifické pouze pro určitý způsob usmrcení. Tyto stopy jsou významné z důvodu, že umožňují identifikaci pachatele, identifikaci osob zúčastněných na přípravě, spáchání a utajování vraždy, totožnost předmětu, kterým byla vražda spáchána, určení mechanismu usmrcení atd.¹¹²

Jedním z nejtypičtějších druhů stop u vraždy jsou biologické stopy, především stopy krve, dalších tělních tekutin a výměšků, tkání, vlasů, chlupů apod. Zpravidla tyto stopy pocházejí z těla oběti a lze je nalézt na místě činu, na oděvu oběti, na vražedné zbraně atd. Často také ulpívají na těle, oděvu a obuvi pachatele. V případech, že je pachatel nestačí zničit, mají velkou důkazní hodnotu. Pro usvědčení pachatele jsou rovněž důležité tzv. analogické biologické stopy, které se přenesly z těla pachatele na tělo oběti, např. v případech, kdy oběť při obraně pachatele zranila. Především v poslední době hrají při objasňování vražd stále významnější roli mikrostopy¹¹³, např. malé částice, hlíny, prachu a analýza DNA, na jejímž základě lze prakticky zjistit

¹¹⁰ Dále k tomu STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 30 – 32.

¹¹¹ Obecně k pojmu kriminalistická stopa, dělení stop a jejich významu např. PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. s. 55 – 71. MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 75 – 92. MUSIL, Jan a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999. s. 75 – 94.

¹¹² KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 65.

¹¹³ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 23.

individuální shodnost zajištěných biologických stop.¹¹⁴ Biologické stopy se zajišťují podle obecných zásad kriminalistických postupů, avšak zde by se mělo dbát na rychlost, jelikož hrozí velké nebezpečí jejich mikrobiologického rozkladu. V těchto případech se musí také dbát na to, aby osoby zajišťující biologické stopy nebyly ohroženy možnou infekcí pocházející z těchto stop. Proto je nutno dodržovat jistá hygienická pravidla.

Charakteristické jsou pro vraždu také různé stopy násilí na těle oběti (škrábance, rány, podlitiny, zlomeniny, pohmožděniny apod.). Z těchto stop lze získat poznatky o druhu a intenzitě násilí, o mechanismu a příčině jejich vzniku, o použitém nástroji a v podstatě poskytují celkový obraz o jednání vraha.¹¹⁵ V těchto situacích je nutno spolupracovat se soudními znalci z oboru soudního lékařství, kteří stanoví mechanismus vzniklých poranění, jak u živých osob (v případech, kdy oběť vražedný útok přežila), tak i u mrtvol při pitvě.

Další materiální stopy vznikající při vraždě jsou závislé na charakteru konkrétního případu a pachatelem zvolenému způsobu usmrcení oběti. Např. při vraždě střelnou zbraní jsou to stopy balistické (stopy na nábojnici, na střele, stopy u střelby zblízka na oděvu a těle oběti), při použití jedu to mohou být zvratky, zbytky otráveného jídla nebo nápoje atd.¹¹⁶

Nezřídka se při vyšetřování vražd setkáváme také s paměťovými stopami¹¹⁷, které vznikají ve vědomí svědků, pachatele, a také oběti, pokud vražedný útok přežije. Přeživší oběť může vyšetřovatelům ve většině případů poskytnout komplexní informace o daném případě, které je poměrně snadno zavedou až ke konkrétnímu pachateli činu. Svědci zpravidla nemohou podat tak komplexní informace, ale mohou často sdělit důležité informace týkající se např. případné přípravy pachatele k činu, o cestě jeho příchodu či odchodu z místa činu, o vztazích mezi pachatelem a obětí, především zda měli mezi sebou nějaký konflikt. Velmi kvalitní bývají stopy ve vědomí samotného

¹¹⁴ K odebrání vzorků pro analýzu DNA a k pojmu databáze DNA dále viz. VANTUCH, Pavel. Národní databáze DNA a odběr biologického materiálu obviněným. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 1. s. 1 – 5.

MALÝ, Karel. Možnosti získání vzorku k analýze DNA od osob, které jej odmítnou poskytnout. *Kriminalistický sborník*. 2003, roč. 47, č. 2. s. 42 – 45.

¹¹⁵ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 23.

¹¹⁶ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 65 – 66.

¹¹⁷ HESS, Ladislav; STRAUS, Jiří. K významu paměťové stopy. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 4. s. 22 – 33.

pachatele, jelikož spáchaný čin je natolik závažný a výjimečný, že pachatel vnímá veškeré detaily činu a lehce si tyto skutečnosti zapamatuje. Pachatel se také ve vzpomínkách k vraždě často vrací, což zpomaluje proces zapomínání. Avšak na tyto informace často negativně působí silné emoce, které mohou vést ve výjimečných případech až k amnézii pachatele.¹¹⁸ V poslední době se orgány činné v trestním řízení často setkávají se situací, kdy svědek daného činu se ze strachu bojí vypovídat, buď tvrdí, že nic neviděl nebo, že si již na událost nepamatuje. V těchto případech je pak snaha o získání výpovědi návrhem na výslech formou tzv. utajeného svědka v souladu s ustanovením § 55 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

2.4 Typické vyšetřovací situace

Pod pojmem vyšetřovací situace rozumíme: „Faktický stav vyšetřování v určitém okamžiku, kdy je třeba rozhodovat o dalším postupu vyšetřování. Popisem vyšetřovací situace se vystihuje jednak obsah a rozsah kriminalisticky relevantních informací, které jsou v daném okamžiku k dispozici, jednak souhrn podmínek, v nichž probíhá vyšetřování.“¹¹⁹

Vyšetřovací situace jsou tedy závislé na charakteru, obsahu a rozsahu shromážděných informací, jež jsou kriminalisticky relevantní.¹²⁰

Na počátku vyšetřování vražd nejčastěji nastávají tyto typické vyšetřovací situace:

- 1. Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byla spáchána vražda, mrtvola však nebyla nalezena (blíže viz. 2.4.1)
- 2. Zjištěné informace dovolují vyslovit podezření, že došlo k vraždě, mrtvola nebo její části byly nalezeny, totožnost mrtvoly však není známa (viz. 2.4.2)
- 3. Zjištěné informace nasvědčují tomu, že došlo ke spáchání trestného činu vraždy, mrtvola či její části byly nalezeny a zároveň je známa totožnost mrtvoly (viz. 2.4.3)¹²¹

¹¹⁸ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 23.

¹¹⁹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 100.

¹²⁰ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 66.

¹²¹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 426.

2.4.1 Existuje podezření z vraždy, mrtvola však nebyla nalezena

V této typické počáteční situaci je vyšetřování velmi komplikované, jelikož zde chybí hlavní zdroj důkazů, a to tělo oběti. K formulování podezření, že byla spáchána vražda, nestačí pouze sama skutečnost, že osoba je nezvěstná. Tato osoba mohla pouze odcestovat neznámo kam, nacházet se např. v léčebném ústavu či spáchat sebevraždu, kdy zatím nebyla objevena její mrtvola. Proto, aby mohla být vyslovena domněnka, že pohřešovaná či nezvěstná osoba byla zavražděna, musí k této skutečnosti přistoupit další fakt, např. je na místě nálezů tolik krve jedné osoby, že z lékařského hlediska je vyloučeno, aby oběť takový útok přežila, pohřešovaný neučinil žádný krok, který by nasvědčoval dobrovolnému odchodu (nevzal si s sebou věci denní potřeby, peníze, vhodné oblečení), nejsou zjištěny žádné důvody pro tajný odchod, spáchání sebevraždy, existence konfliktů mezi pohřešovaným a jinou osobou¹²², jednalo se o podnikatele, který odešel na důležitou obchodní schůzku, u sebe měl větší obnos peněz a náhle zmizel bez vysvětlení apod.

Počáteční operativně pátrací úkony jsou v těchto případech zaměřeny na nalezení mrtvoly, eventuálně na zjištění poznatků, které by prokazovaly, že byl spáchán trestný čin vraždy a vedly by i k případnému pachateli činu.¹²³

Dle Stacha výše popsaných typických vyšetřovacích situací v posledních letech přibývalo, především po roce 1990.¹²⁴

Stach ve své publikaci také zmiňuje případ, kdy jsou zde objektivní předpoklady, že došlo k vraždě, avšak chybí tělo oběti, pachatel přesto vraždu doznává. Jedná se však o ojedinělé případy, kdy je třeba výslech pachatele zaměřit zejména na místo, kde tělo oběti ukryl, případně i na místo, kde k vraždě došlo, až posléze na způsob spáchání, vražedný nástroj a motiv vraždy.¹²⁵ Jako příklad lze uvést v této souvislosti přiznání hromadného sexuálního vraha Hojera z první poloviny 80. let minulého století, že se dopustil vraždy během výkonu základní vojenské služby v Košicích. Žádný takový případ vraždy tehdy nebyl znám. Avšak na místě, které Hojer uvedl a ve stavu, který popsal, a to svázána dráty a zatížena plochými kameny, byla

¹²² KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 66.

¹²³ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 426.

¹²⁴ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 36.

¹²⁵ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 37.

opravdu nalezena mrtvola ženy. Dodnes nebyla oběť, jelikož nikomu nechybí, identifikována.¹²⁶

Na tomto místě ještě uvedu, že existuje pouze několik málo případů, kdy soud odsoudil pachatele za vraždu, aniž by kdy bylo tělo oběti objeveno, a to i bez ohledu na doznání pachatele.

Závěrem bych ještě zmínila, že z podkladů, jež jsem měla k dispozici, jsem dospěla k názoru, že v situaci, kdy lze důvodně předpokládat, že došlo k vraždě, úsilí policejních složek tomu často neodpovídá. Důvodem však zde není nekompetence jednotlivců či jejich laxní přístup k následnému vyšetřování, nýbrž spíše nedostatek času a množství prostředků. Zde selhává celý systém hodnocení policistů, který je vybudován na tzv. čárkovém principu.

2.4.2 Existuje podezření z vraždy, mrtvola či její části byly nalezeny, totožnost mrtvoly není známa

Z kriminalistických statistik vyplývá, že případy, kdy není oběť identifikována, zůstávají často neobjasněny.

Maximální úsilí v první fázi vyšetřování je věnováno především zjišťování totožnosti mrtvoly. Situace je velmi ztížena, když je tělo již ve značném stupni rozkladu, bez oděvu a předmětů, ke kterým měla jistý vztah, je nalezena na místě, které není ani místem činu apod.¹²⁷

Velkou roli zde hraje registr pohřešovaných osob na Policejním prezídiu, který umožňuje identifikovat mrtvolu i podle jednotlivých, ne vždy dostatečně individuálních rysů.¹²⁸

2.4.3 Existuje podezření z vraždy, byla nalezena mrtvola či její části, totožnost mrtvoly je známa

Jedná se o situaci, kdy lze zaměřit prvotní vyšetřovací úkony na vytyčování verzí o možných příčinách, motivech a pachateli vraždy. Vyšetřování je tedy možno vést tzv. od oběti k pachateli. Můžeme se setkat s následujícími případy:

¹²⁶ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 36.

¹²⁷ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 426.

¹²⁸ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 36.

- a) **Pachatel je znám a čin doznává** – mimořádně příznivá vyšetřovací situace, kterou je třeba využít při výslechu pachatele a pokusit se, aby prozradil takovou informaci, kterou může znát pouze vrah či policejní orgány zainteresované přímo na případu.
- b) **Pachatel je znám a čin popírá** – v tomto případě je nutno postupovat velmi obezřetně, jelikož mezi dobou spáchání trestného činu a zadržením pachatele uběhla často velmi krátká doba a vyšetřovatelé tak nemají ještě k dispozici výsledky expertíz, znalecké důkazy k stopám a často ani kompletní výslechy svědků. Proto je třeba výslech zaměřit především na osobu obviněného a případně na jeho vztah k oběti. Taktéž ještě před výslechem je vhodné údajného pachatele předat technikům, kteří jsou schopni zajistit případné stopy, které by spojovaly tuto osobu s obětí, místem činu, místem nálezu oběti atd.
- c) **Pachatel je na útěku** – za této situace je především nutné vyhlásit pátrání po dané osobě s cílem ji zadržet, taktéž jí zabránit zahlazovat stopy či dokonce páchat další trestnou činnost. Rovněž je někdy třeba chránit některé svědky.
- d) **Pachatel je neznámý** – jedná se o nejčastější situaci při vyšetřování vražd. Na základě shromážděných informací je třeba stanovit vyšetřovací verze, označit okruh podezřelých osob, z něhož je možno určit osobu, u které je důvodné podezření, že vraždu spáchala a je tedy možno proti ní zahájit trestní stíhání.¹²⁹

2.5 Zvláštnosti předmětu vyšetřování

Při důvodném podezření, že byla spáchána vražda, je nutno v průběhu vyšetřování objasnit především následující skutečnosti:

- **totožnost oběti,**
- **bezprostřední příčina smrti,**
- **místo a doba smrti,**
- **způsob spáchání a prostředky, kterými byla vražda spáchána, jako i případné utajování spáchaného činu,**
- **hledání vražedného nástroje a zjistit, jak bylo naloženo s věcmi pocházejícími z trestné činnosti nebo osobními doklady a věcmi oběti**

¹²⁹ Dále k tomu STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 34 – 36.

- **činnost oběti před spácháním činu a způsob její obrany,**
- **motiv vraždy** - k tomu již bylo více řečeno v kapitole 2.2.4 Motivy vražd,
- **zjistit případnou existenci osob, které měly hodnověrnou informaci o přípravě nebo páchaní trestného činu vraždy a tomuto činu nezabránily nebo jej neoznámily,**
- **nalezení věrohodných svědků.**¹³⁰

Neméně důležité je i shromažďovat všechny stopy, které byly nalezeny a zjištěny při ohledání, a to beze zbytku. Nelze během ohledání místa činu rozhodovat, která stopa je přínosná a tu zajistit a další nikoliv. Takovéto chování vyšetřovatelů lze považovat za neprofesionální a především způsobilé ohrozit celý průběh vyšetřování.¹³¹

2.6 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování

Vyšetřování vražd typicky začíná získáním podnětu s určitým stupněm podezření, že byl spáchán trestný čin.

Tyto podněty lze rozdělit do dvou velkých hlavních skupin:

- oznámení o nálezu mrtvoly jevící známky násilného usmrcení nebo její části,
- oznámení o pohřešování osoby.

Nejčastějšími podněty tedy jsou:

- oznámení občanů o nálezu mrtvoly s příznaky násilného usmrcení či části těla, oznámení vraždy očitým svědkem,
- oznámení občanů o náhlém zmizení (nezvěstnosti) určité osoby,
- oznámení pracovníků zdravotní služby o ošetření osob s vážným zraněním,
- oznámení organizací o spáchání závažného trestného činu – např. podezřelé úmrtí hosta hotelu, zaměstnance apod.,

¹³⁰ K tomu dále STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 38 – 40.

MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 427.

¹³¹ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 39.

- doznání pachatele k vraždě, která zatím policii nebyla známa – čin většinou oznamují pachatelé nepřipravených vražd, vražd v afektu apod.,
- zjištění operativně pátracích pracovníků či orgánů činných v trestním řízení v souvislosti s výkonem služby nebo při vyšetřování jiné trestné činnosti.¹³²

Vražda je nejčastěji oznamována telefonicky.¹³³

Závěrem ještě uvádím, že latence vražd je nepatrná. Avšak určitou míru latence lze přiznat u osob pohřešovaných, u vražd novorozených dětí matkou, a také u cizinců zdržujících se na našem území nelegálně.¹³⁴

2.7 Zvláštnosti počátečních úkonů

Při vyšetřování vražd můžeme rozlišovat počáteční operativně pátrací a vyšetřovací úkony v závislosti na typických počátečních vyšetřovacích situacích následovně:

1) Případy, kdy mrtvola nebyla nalezena

Jedná se o situace, kdy je oznámeno pohřešování osoby s podezřením na její úmrtí. Zde je třeba provést:

- Výslech oznamovatele – doporučuje se provést velmi podrobný výslech. Vyslýchající však musí pamatovat na to, že vyslychaná osoba může být pachatelem činu, proto je třeba zjistit i její vztah k pohřešovanému, zda mezi nimi byly nějaké konflikty, a taktéž informace, které by byly způsobily ověřit alibi vyslychaného. Hlavním cílem výslechu ovšem je zjištění údajů, kdy byla pohřešovaná osoba naposledy viděna, s kým, její podrobný popis, co měla na sobě, způsob jejího života, styky, zvyky, plány do budoucna, zdravotní stav a další informace. Mezi němi i ty, které by podpořily podezření, že se pohřešovaný mohl stát obětí vraždy.

¹³² MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 428.

¹³³ Doporučený seznam otázek, na které se dotázat oznamovatele vraždy viz. CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. s. 324 – 326. Praktický příklad viz. Příloha č. 3.

¹³⁴ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 427.

- Výslech osob blízkých pohřešované osobě – obdobně jako u předchozího bodu. I Zde musí brát vyšetřovatel v úvahu, že mezi těmito osobami se může s velkou pravděpodobností vyskytovat samotný vrah.
- Vyhlášení pátrání po pohřešované osobě – pátrání je nejdřív zaměřeno jen na místo pobytu pohřešovaného (posledního a předpokládaného), poté se podle potřeby okruh rozšiřuje. Často je vhodné, aby do pátrání byla zapojena i veřejnost. Pátrání bývá prováděno i za pomoci služebních psů, speciální techniky, eventuálně i požárníků či vojenské jednotky. Zároveň probíhá i tzv. administrativní pátrání, které spočívá ve srovnávání získaných informací v průběhu pátrání s údaji z evidencí neznámých mrtvol a kosterních pozůstatků.
- Prohlídka bytu, různých nebytových prostor a pracoviště pohřešovaného – tyto prostory se ohledávají především za účelem získání případných stop, že byla spáchána vražda, případně výhrůžných dopisů, dopisu na rozloučenou, listinných důkazů o podvodných obchodních transakcích apod.
- Zjišťování a prověřování informací o způsobu života, stycích a majetkových poměrech pohřešovaného – jde o šetření zaměřené na odhalení a prověření získaných informací o rodinných vztazích, stycích, podnikatelských aktivitách, majetkových poměrech, zájmech atd.
- Zadržení korespondence – a to jak korespondenci adresovanou pohřešované osobě, tak i případně dopisy od ní, které je pak nutno podrobit písmoznaleckému zkoumání.
- Prověření věrohodnosti vyslechnutých osob – zejména prověřit jejich alibi a vztahy k pohřešované osobě.¹³⁵

2) Případy, kdy byla mrtvola nalezena

V těchto případech je nutno počáteční úkony směřovat ke zjištění, případně jen ověření totožnosti mrtvoly a k získání co nejvíce informací o příčině a mechanismu usmrcení, způsobu spáchání činu, motivu a co nejvíce informací o zemřelém. Je tedy třeba provést:

¹³⁵ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 428 – 429.

- Výslech oznamovatele – dotázat se ho především na to, za jakých okolností tělo nalezl, kdy, kde, zda mrtvého zná apod. V případě, že viděl pachatele, pokusit se zjistit jeho identifikační znaky, případně směr a způsob opuštění místa činu.
- Pronásledování pachatele – vhodné zejména, když existují podmínky pro zadržení pachatele krátce po činu, tzv. pátrání po horké stopě.
- Rekognice mrtvoly – prováděná za účelem zjištění či ověření totožnosti mrtvoly.
- Výsledky osob blízkých – obdobně jako v případech pohřešovaných osob, kdy mrtvola nebyla ještě nalezena. Je třeba zjistit velké množství informací, které jsou závislé na okolnostech konkrétního případu.
- Ohledání místa nálezu těla a místa činu – zde je potřeba brát v úvahu, že místo nálezu těla nemusí být vždy i místem činu. Definice ohledání místa činu zní: Ohledání místa činu je specifická kriminalistická metoda, kterou se na základě bezprostředního pozorování, zkoumání hodnotí a podchycuje materiální situace nebo stav objektu mající vztah k proměňované události za účelem jejího poznání a získání důkazů, jakož i dalších informací důležitých pro trestní řízení.¹³⁶ K tomu dále již jen odkáží např. na publikaci Stacha Metodika vyšetřování vražd.¹³⁷
- Ohledání těla – ohledání mrtvoly se provádí ve dvou fázích, první z nich je tzv. orientační ohledání, provádí se na místě samém, druhé tzv. podrobné na pitevně.
- Soudně lékařská expertiza (prohlídka a pitva mrtvoly) – je-li tu podezření, že smrt člověka byla způsobena násilným činem, je nutno mrtvolu prohlédnout a pitvat. Soudní lékař musí zodpovědět mnohé otázky (např. zjistit příčinu smrti, popsat všechna zranění na těle oběti, jaká doba uplynula od smrti do ohledání mrtvoly apod.).¹³⁸

2.8 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování

Po provedení prvotních vyšetřovacích úkonů, které byly nastíněny v předchozí kapitole, by měli vyšetřovatelé povětšinou mít k dispozici informace o daném činu, na jejímž základě vytyčí vyšetřovací verze, jinak řečeno kriminalistické verze. Vyšetřovací verze lze definovat následujícím způsobem: Kriminalistická verze je specifická metoda kriminalistické praktické činnosti, spočívající ve vyvození a prověrce všech

¹³⁶ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 44.

¹³⁷ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 44 – 45.

¹³⁸ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 429 – 432.

shromážděnými materiály opodstatněných domněnek o formách spojení a příčinách jednotlivých jevů poznávané události jako reálně možném objasnění doposud známých faktů či okolností případu a získání faktů nových.¹³⁹

Základním principem správného stanovení vyšetřovacích verzí je, že musí být konstruovány tak, aby zahrnovaly všechny možnosti, které se u daného případu nabízí. Nemělo by se vyšetřovatelům stát, že prověří a vyloučí všechny verze a pachatele se přesto nepodaří dopadnout. Samozřejmě se však může stát, že konkrétní pachatel není ze spáchání předmětného skutku obviněn, ale měl by tento neznámý pachatel zůstat uvnitř jedné z vytyčených verzí.¹⁴⁰

Při vyšetřování vražd se zpravidla vytyčuje 3 – 5 kriminalistických verzí. Avšak tento počet není závazný.¹⁴¹

Mezi důležité zásady vyšetřování patří i ta skutečnost, že všechny vyšetřovací verze by měly být prověřovány najednou. V praxi by však bylo nereálné, aby každé verzi bylo věnováno stejné množství sil a prostředků. Ty se rozdělují podle toho kolik sil a prostředků je k dispozici a podle množství úkonů, jež je třeba provést. Je také možné, že prokáže-li se pravdivost jedné verze, automaticky to vyloučí jinou verzi.¹⁴²

Plánování a organizace práce při vyšetřování vražd je velmi komplikovaná záležitost, jelikož tak závažný trestný čin jako je vražda je vyšetřován obvykle týmovým způsobem. Tudíž je nutno důkladně vypracovat písemný plán, jehož obsahem je plánování postupu vyšetřování, které spočívá v praktickém rozpracování vyšetřovacích verzí do jednotlivých dílčích úkonů.¹⁴³

Vedoucí vyšetřovacího týmu musí zajistit koordinaci provádění velkého množství operativně pátracích úkonů, výslechů a expertíz tak, aby zajistil maximální rychlost a efektivnost postupu vyšetřování.

Vedoucí vyšetřovacího týmu na základě vyšetřovacího plánu určí svým podřízeným konkrétní úkoly s tím, že jim stanoví i lhůtu, do které má být daný úkol splněn a jméno osoby zodpovědné za jeho provedení. Právě z důvodu, že jednotliví

¹³⁹ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. s. 215 – 216.

¹⁴⁰ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 47.

¹⁴¹ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 47.

¹⁴² STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 47. K vyšetřovacím verzím dále např. KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 73 – 74.

¹⁴³ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 433.

členové vyšetřovacího týmu se zaměřují pouze na dílčí jim přidělené úkoly, má pouze vedoucí týmu většinou k dispozici všechny doposud získané poznatky. Ostatní členy týmu s nimi seznamuje zpravidla až následovně.¹⁴⁴

V praxi se však bohužel setkáváme s případy, kdy spolupráce mezi členy vyšetřovacího týmu není ideální. Může za to jak nesprávně připravený vyšetřovací plán, tak např. i neprofesionálnost jednotlivých členů týmu. Tyto skutečnosti pak většinou „brzdí“ vyšetřování a nahrávají pachateli činu. Z mého pohledu by tak náročné vyšetřování měl vést opravdu jen vyšetřovatel s bohatými zkušenostmi, který nedisponuje jen znalostmi z oboru kriminalistiky, ale též je schopen řídit velký tým lidí, a má tak jisté „manažerské dovednosti“.

2.9 Zvláštnosti následných úkonů

Nyní se dostáváme do etapy vyšetřování, kdy již byly učiněny první vyšetřovací úkony, máme vytyčeny kriminalistické verze a vyšetřování spěje do tzv. následné, dá se snad říci i závěrečné fáze. Pozornost je nyní zaměřena na prověřování, eventuálně vyvracení stanovených verzí.

Do této problematiky bezpochyby patří výslech obviněného, výslech svědků, znalecké expertizy a mnohé další úkony, např. rekonstrukce, rekognice, prověrka výpovědi na místě, konfrontace, domovní prohlídka, vyšetřovací pokus. Já se ve své práci však zaměřím podrobněji pouze na některé z těchto úkonů.

2.9.1 Výslech

Odborná literatura definuje pojem výslech různě. Z mého pohledu je nejužitečnější následující definice: „Výslech je kriminalistická metoda, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslychaných osob, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslychaného i vyslychajícího.“¹⁴⁵ Pro srovnání ještě uvedu vymezení pojmu výslech dle Němce, který jej popisuje jako specifickou metodu kriminalistické praktické činnosti, za jejichž pomoci se získávají o událostech trestných činů či jiných kriminalisticky relevantních skutečnostech

¹⁴⁴ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 47.

¹⁴⁵ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 327.

informace zafixované ve vědomí člověka a podstatou výslechu je tedy získání takových informací.¹⁴⁶ U této definice však dle mého názoru chybí jedna velmi podstatná skutečnost, a sice ta, že při výslechu musí být dodrženy zákonem dané práva a povinnosti vyslychajícího a vyslychaného.

Mnozí autoři hovoří o výslechu také jako o nejrozšířenější metodě pro získání důkazů a objasnění skutku. Jádrem výslechu je získávání informací z paměťových stop jejich reprodukcí.¹⁴⁷

Výslech lze klasifikovat dle různých kritérií, např. podle věku osoby, dle postoje vyslychaného (zda chce vypovídat, může vypovídat...) či dle procesního postavení vyslychané osoby, a to na:

- vysvětlení - § 158 odst. 3 písm. a) trestního řádu, § 61 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- výslech svědka - § 55 odst. 2 (tzv. „utajený svědek“), § 97 – 104 trestního řádu,
- výslech znalce - § 108 trestního řádu,
- výslech poškozeného – často uváděno v rámci kategorií výslech svědka,
- výslech podezřelého - § 76 odst. 3 trestního řádu,
- výslech obviněného - § 90 – 95 trestního řádu,
- výslech obžalovaného - § 207 – 208 trestního řádu.¹⁴⁸

Výslech je možno rozdělit do tří stadií. První bývá označováno jako úvodní stadium, kdy je ověřena totožnost vyslychaného, vyslychaný je seznámen s předmětem výslechu, jeho důvody a svým procesním postavením, je mu dáno poučení o jeho právech a povinnostech a vyslychající s vyslychaným navazuje první kontakt. Během této fáze získává vyslychající první základní informace o vyslychaném, poznává povahu vyslychané osoby, její postoj k projednávané věci a na základě těchto informací by měl být schopen vyslychající zvolit správnou taktiku výslechu. Dle mého názoru je taktéž

¹⁴⁶ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. 1. vydání. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2003. s. 7.

¹⁴⁷ CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. s. 160.

¹⁴⁸ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. s. 246 – 247.

vhodné zavést rozhovor i na nějaké obecnější téma, aby byla navázána důvěra mezi vyslychající a vyslychanou osobou a byly tzv. prolomeny ledy.

Druhou fází výslechu je monolog spočívající ve volné výpovědi vyslychané osoby. Vyslychanému by se měl dát dostatečný prostor, aby sám spontánně vypovídal. Neměl by vyslychající vyslychaného během tohoto monologu zbytečně přerušovat, jen v nezbytných případech např. když osoba odbíhá od tématu či neví jak začít nebo pokračovat, tak mu může vyslychající „načrtnout“ určitý scénář výpovědi. Vyslychaný by neměl zabíhat do podrobností. Vyslychající pozorně sleduje jak verbální, tak i neverbální projevy vyslychaného a analyzuje je. I když je vyslychající přesvědčen o tom, že vyslychaný lže a v jeho výpovědi jsou logické rozpory, neměl by ho na tuto skutečnost upozorňovat ihned. Naopak by ho měl nechat pokračovat v nepravdivé výpovědi, kdy pak na základě informací, které vyslychaný sdělil, a zjištěných důkazů, ho následně usvědčí ze lži a prakticky vyvrátí celou jeho výpověď.

Závěrečnou fází představuje dialog, který je považován za nejdůležitější část výslechu. Vyslychající klade vyslychanému otázky, které by měly upřesnit a odstranit rozpory v jeho výpovědi. Otázky by měly být pokládány tak, aby na ně šlo jednoznačně a určitě odpovědět. Jsou zakázány sugestivní a kapciózní otázky.¹⁴⁹

Každý výslech je obvykle průběžně zaznamenáván do protokolu. Výpověď by se měla zaznamenávat doslovně v přímé řeči, neměla by být upravována. Pokud mluvíme o dialogu, otázky a odpovědi by měly být taktéž zaznamenány doslovně.¹⁵⁰ Avšak v praxi nejsou ojedinělé případy, kdy výpověď je vyšetřovatelem přeformulována a stylisticky upravena dle jeho vyjadřování. Na tento fakt by dle mého mínění měli být vyšetřovatelé upozorňováni již při výcviku a na počátku své kariéry, jelikož tato nepřesná protokolace může způsobit nemalé problémy při vyšetřování. Dle mého názoru je ideální, když není výslech zaznamenáván pouze písemně do protokolu, ale je například ještě zachycen na diktafon, v nejlepším případě je z výslechu pořízen videozáznam.

¹⁴⁹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 330 – 332.

¹⁵⁰ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 337.

Výslech obviněného

Výslech osoby obviněné z vraždy je velmi náročný a složitý úkon, vyšetřovatelé by na něj měli být pečlivě připraveni a provést ho důkladně. Nejdůležitější je vždy první výslech takové osoby.

Jelikož za spáchání vraždy hrozí velmi přísné sankce, obviněný zpravidla popírá vinu. Především u připravené vraždy má vrah předem promyšlenou obhajobu a zajištěné alibi. Pachatelé nepřipravených vražd tak důkladnou obhajobu nemají a ve výpovědi se snadněji dají objevit logické rozpory. Pouze malé procento pachatelů vražd samo oznámí trestný čin a následně pravdivě vypovídá. Zřídka se jde setkat i s případy, kdy se osoba dozná nepravdivě a sebeobviňuje se.¹⁵¹ U těchto lidí lze pozorovat určité psychické poruchy či se snaží získat tímto způsobem slávu a pozornost.

Jak jsem zmínila už i v jiných částech práce, cílem výslechu není doznání pachatele, protože taková osoba se často dozná, ale následně své doznání odvolá. Z uvedeného důvodu je hlavním úkolem vyšetřovatele získat takové informace, které mohou znát pouze vyšetřovatelé trestného činu a pachatel daného skutku. Jako příklad uvedu případ z Ústeckého kraje, kde před několika lety vyšetřovali dvojnásobnou vraždu, z které byl obviněn muž a jeho družka. „Nejprve společně zavraždili manžela ženy a poté muž sám znásilnil a zabil jedno z nemanželských děvčat. Oba tvrdošijně dlouhé týdny zapírali. Až jednou uprostřed léta, v pět hodin odpoledne se žena sesypala a k účasti na vraždě svého manžela se přiznala. Policistka, vědoma si zásady, o které byla řeč, na nic nečekala, zmobilizovala výjezdovou skupinu, opatřila si povolení a odvezla ženu na místo události. Tam byl natočen více než hodinový videozáznam, ve kterém spolupachatelka podrobně popsala tehdejší události a uvedla tam řadu detailů, které kromě vrahů nikdo nemohl znát! Vyšetřování pak mělo zvláštní nádech v tom, že vražedkyně se přes noc ze všeho otřepala a druhý den zase všechno popřela! Jenomže už bylo pozdě – soud přijal videokazetu jako nezvratný důkaz o vině obou a odsoudil je k mnohaletým trestům.“¹⁵²

¹⁵¹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 433.

¹⁵² STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 49.
STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd. Kriminalistický sborník SPECIÁL*. 2006, č. II, s. 18.

Cílem výslechu je především zjistit:

- okolnosti, které činu předcházely, vztah obviněného k oběti, zda mezi nimi byl nějaký konflikt, dobu, kdy se pachatel rozhodl obět' usmrtit a jak eventuálně probíhala příprava na vraždu, co se dělo bezprostředně před vraždou,
- detailní popis toho, co obviněný dělal v den vraždy,
- mechanismus vraždy, jakými prostředky, pohyby a intenzitou byl veden útok, případně jaká byla obrana oběti,
- motiv vraždy,
- jednání po spáchání vraždy, utajování činu, manipulace s tělem oběti, nakládání s odcizenými předměty atd.¹⁵³

Stach ve své publikaci ještě upozorňuje na velký problém, který souvisí s rostoucím počtem cizinců, kteří na území České republiky páchají trestnou činnost. Výslech cizince probíhá zpravidla přes tlumočníka, kdy se tedy ztrácí moment překvapení a v podstatě selhávají základní taktické principy vedení výslechu. Je nutno také přihlížet ke kultuře určitého národa, k jeho zvyklostem a např. i k tomu jakou roli v té společnosti zastává žena. Jako příklad uvedu případ z Německa. „Při vyšetřování trestného činu loupežné vraždy taxikáře v malém bavorském městečku se dostala policie na stopu dvacetidvouletého Araba. Bylo vyhlášeno pátrání a záhy byl podezřelý dopaden. Prvních sedm dnů nepromluvil tento člověk z muslimského světa jediné slovo. Vůbec nekomunikoval, občas dokonce odmítl i jídlo. Teprve potom jednoho z policistů napadlo, co by mohlo být příčinou tak nepřátelského postoje – vyslýchala ho žena, což bylo vlastně to nejhrůznější ponížení, jakého se mu mohlo dostat! Když policistku vystřídal její asi padesátiletý kolega, podezřelý okamžitě trestnou činnost doznal a jako spolupachatel vydal část odcizených peněz a nadále s orgány činnými v trestním řízení spolupracoval...“¹⁵⁴

Výslech svědka

Svědek trestného činu je ihned po pachateli nejdůležitější osobou, kterou je třeba náležitě vyslechnout. Z pohledu trestního práva se za svědka považuje osoba, která je

¹⁵³ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 434.

¹⁵⁴ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 50.

odlišná od obviněného, je povinna se na předvolání orgánu činného v trestním řízení k výslechu dostavit a při něm uvést rozhodné skutečnosti o trestném činu, pachateli a okolnostech, které jsou jí známy. Svědek je osoba, která vnímala svými smysly okolnosti spáchání daného skutku, uchovala je v paměti a je schopna je reprodukovat. Svědek je povinen při výslechu uvést veškeré skutečnosti, které vnímal jak bezprostředně svými smysly, tak i ty skutečnosti, které získal zprostředkovaně od jiných osob.

Je nutno uvést, že někteří svědci nemohou být vyslýcháni o určitých skutečnostech, vztahuje se na ně zákaz výslechu (blíže viz. ust. § 99 trestního řádu), a že některým kategoriím osob dává zákon možnost výpověď odeprít (viz. ust. § 100 trestního řádu).

Pravidla kladená na průběh výslechu svědka a jeho samotný průběh není výrazně odlišný od výslechu obviněného. Taktéž by svědek měl být vyslechnut, co nejdříve, dokud má okolnosti činu v živé paměti.

Výslech svědka by měl být obsahově zaměřen na získání informací týkajících se okolností, které vraždě předcházely, jaký byl poměr svědka k oběti či k pachateli, dále by měl vypovědět, co dělal sám na místě činu, proč tam byl, co viděl, slyšel, kdy a kde k události došlo, jaká byla situace na místě činu po jeho příchodu, zda např. oběť ještě žila, zda manipuloval s mrtvolou atd.¹⁵⁵ Ideálně by v monologické části výslechu měl svědek chronologicky popsat sled vnímaných událostí a následně by se měl vyslýchající pouze dotázat na věci, které doplní a upřesní výpověď vyslýchávaného.¹⁵⁶

Vyslýchající musí při následném vyhodnocení výslechu rozlišit, které informace, jež svědek sdělil, jsou věrohodné, a které často i nevědomky svědek dovedl. Např. osoba, která uslyšela výstřel, se otočila a uviděla člověka padajícího k zemi a v jeho blízkosti další osobu, jež drží zbraň. Nezřídka svědek dovedí, že zavražděného zastřelil ten muž s pistolí, že vše viděl a bude tedy tvrdit, že je očitým svědkem činu. Nebo se lze také setkat často se situací, kdy svědek něco vyslechl od jiné osoby a bude tvrdit, že to sám viděl, i když tyto informace získal zprostředkovaně a mohou být tedy značně zkreslené či úplně nepravdivé.

¹⁵⁵ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 75.

¹⁵⁶ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 434.

Jako svědci přicházejí v úvahu zejména osoby, které vraždu oznámily, očití svědci vražedného útoku, svědci, kteří viděli podezřelého přicházet či odcházet z místa činu, osoby, které přišly na místo činu bezprostředně po útoku nebo zde byli první, osoby, které znají osobu oběti (blízcí oběti jsou dotazováni na způsob jejího života, styky, vztahy, rodinné a majetkové poměry atd.) či pachatele a nesmíme opomenout ani samotné poškozené v případech, kdy pokus o vraždu přežili. Pokud oběť tedy vražedný útok přežila, je možno ji vyslechnout až na základě souhlasu jejího ošetřujícího lékaře, jelikož lze předpokládat, že tato osoba bude ve velmi špatném fyzickém i psychickém stavu. S ohledem na uvedené je nutno vést výslech co nejšetněji a nejrychleji a zaměřit jej přesně pouze na získání informací o pachateli a stručném průběhu útoku, aby poškozený nebyl ještě více traumatizován vybavováním si tak nepříjemného zážitku. Je nutno brát také v úvahu, že věrohodnost výpovědi poškozeného může být negativně ovlivněna stavem jeho psychiky i emocemi, strachem či nenávisí k obviněnému.¹⁵⁷

U tak závažného trestného činu jako je vražda, kdy je navíc tento skutek páchan ve spojitosti s organizovaným zločinem, lze využít institutu ochrany svědka. Avšak v našich podmínkách jsou možnosti pro ukrytí svědka značně limitované, proto se ojediněle v těchto situacích spolupracuje i s jinými evropskými státy.¹⁵⁸

Na základě své osobní zkušenosti, kdy jsem měla možnost se zúčastnit několika výslechů, mohu potvrdit, že se jedná opravdu o náročný vyšetřovací úkon a vyslychající se na něj musí pečlivě připravit. Totiž ne všechny osoby jsou schopny souvisle popsat událost, jež viděli, proto vyslychající je musí svými dotazy vhodně „navést“.

Závěrem jen uvedu, že i přes pokroky metod a prostředků, které má kriminalistika k dispozici, zůstává svědecká výpověď stále stěžejním a nejčastějším důkazem, na základě kterého soud rozhoduje o vině a trestu.¹⁵⁹

2.9.2 Rekonstrukce

Rekonstrukce je velmi často využívaný následný vyšetřovací úkon. Rekonstrukci lze chápat ze dvou pohledů, buď jako důkazní prostředek, který je zakotven v trestním řádu či jako jednu z kriminalistických metod, při jejím provedení dochází k „obnovení situace nebo skutkových okolností, za kterých byl trestný čin

¹⁵⁷ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 32.

¹⁵⁸ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 51.

¹⁵⁹ MARINI, Michael. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka*. Praha : Linde, 2008. s. 6.

spáchán nebo které mají k tomuto činu nějaký vztah“.¹⁶⁰ Tento důkazní prostředek je upraven v § 104d trestního řádu.

V průběhu vyšetřování trestného činu vraždy je zajištěno zpravidla velké množství důkazního materiálu, kdy je vhodné provést pro jejich komplexní posouzení rekonstrukci. Nejčastěji se provádí na základě výpovědi pachatele a za jeho dobrovolné účasti, přičemž pokud se jedná o trestný čin, který byl spáchán více spolupachateli, provádí se vždy s každým z nich odděleně.¹⁶¹

Při rekonstrukci tedy dochází k obnovení situace či podmínek, které byly na místě činu v době jeho spáchání, a následně je prověřováno, zda mohl být skutek spáchán způsobem, jak ho popsal svědek, poškozený či obviněný ve své výpovědi. Jejím cílem tedy je ověřit věrohodnost výpovědi výše zmíněných osob. Během jejího průběhu je možné získat i nové poznatky o okolnostech důležitých pro trestní řízení.

K rekonstrukci jako k procesnímu úkonu a důkaznímu prostředku je přístupováno jen v případech, když jiné důkazy provedené v trestním řízení nestačí k objasnění věci. Jedná se o procesní úkon, který může probíhat za účasti mnoha osob a i na více místech, které mohou být od sebe poměrně vzdálené, proto je nutno klást na její přípravu vysoké nároky. Jako příklad nepříliš zdařilé rekonstrukce si dovoluji uvést rekonstrukci vražd s hromadným tzv. spartakiádním vrahem z roku 1958. Rekonstrukce se odehrávala na velmi rozsáhlém území, v Praze 4, v Praze 6 a v Praze 9. V Hloubětíně došlo k pokusu o lynčování obviněného, který byl v rozhodné době ještě mladistvým, ze strany davu, jež rekonstrukci přihlížel. S touto situací tehdy nikdo nepočítal. Kriminalisté museli vynaložit mnoho úsilí, aby s pachatelem z místa rekonstrukce včas odjeli a zachránili ho tak před lynčem. I s takovými eventualitami je tedy třeba počítat a v rámci možností se na ně připravit.¹⁶²

2.9.3 Rekognice

Rekognici je dle Brázdy možno definovat jako: „samostatnou metodu kriminalistické praktické činnosti spočívající v opětovném poznání dříve vnímaného

¹⁶⁰ FENYK, Jaroslav; HLAVÁČEK, Jan; KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování (4. pokračování). *Kriminalistický sborník*. 2009, roč. 53, č. 2. s. 39.

¹⁶¹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 434 – 435.

¹⁶² CÍSAŘOVÁ, Dagmar; FENYK, Jaroslav; GRÍVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha : ASPI, 2008. s. 367.

objektu poznávající osobou s cílem ztotožnění objektu“.¹⁶³ Rekognice je jedním z důkazních prostředků, který by měl být považován za neodkladný a neopakovatelný úkon trestního řízení.¹⁶⁴ Rekognici upravuje § 104b trestního řádu, kde odst. 1 uvedeného ustanovení stanoví, že rekognice se koná, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil jejich totožnost, zároveň za splnění podmínky, že k provedení rekognice musí být vždy přibrána alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna. Rekognice občas však předchází zahájení trestního stíhání, kdy až na základě důkazů získaných jejím provedením lze podezřelou osobu obvinít ze spáchání trestného činu a zahájit proti ní trestní stíhání. V tomto případě musí být rekognice provedena dle ust. § 158a trestního řádu za účasti soudce.

Rekognici lze rozlišovat na základě několika hledisek, např. podle charakteru předváděných objektů, mohou jimi být osoby, jak živé, tak i mrtvé, či věci nebo též zvířata. Klasickými druhy rekognice je rekognice in natura, ta probíhá tzv. tváří v tvář, a rekognice podle modelu, nejčastěji podle fotografie.¹⁶⁵

Než bude přistoupeno k samotné rekognici, musí být tento úkon pečlivě připraven. Má-li být ztotožněn pachatel poznávající osobou, je třeba před provedením rekognice poznávající osobu pečlivě vyslechnout za účelem získání popisu poznávané osoby, a také dalších okolnostech, za kterých osobu, eventuálně zvíře či věc, vnímala a o dalších identifikačních znacích. Dalším krokem je výběr předváděných osob, tzv. figurantů. Ti by měli být ztotožňované osobě podobní, jak věkem, výškou, váhou, tak i dalšími znaky. Ustanovení § 104b odst. 3 trestního řádu stanoví, že má-li být poznána osoba, ukáže se poznávající osobě mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Avšak kriminalistická praxe doporučuje více figurantů, obvykle pět, ne však více než osm.¹⁶⁶ Po provedení rekognice by měla být poznávající osoba znovu vyslechnuta, především tehdy je-li nutno odstranit rozpory, které se objevily v její výpovědi a výsledcích rekognice.

¹⁶³ BRÁZDA, Jan. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*. 2008, roč. 52, č. 2. s. 46 – 48.

¹⁶⁴ FENYK, Jaroslav; HLAVÁČEK, Jan; KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování. *Kriminalistický sborník*. 2009, roč. 53, č. 1. s. 39.

¹⁶⁵ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. s. 268 – 269.

¹⁶⁶ FENYK, Jaroslav; HLAVÁČEK, Jan; KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování. *Kriminalistický sborník*. 2009, roč. 53, č. 1. s. 39 - 43.

Jedním ze zásadních pravidel při provádění rekognice je, že ztotožňovaná osoba nesmí být osobě ztotožňující před provedením tohoto úkonu ukázána, a to ani na sebekratší moment.¹⁶⁷ Avšak studiem dostupných pramenů jsem se setkala s několika případy, kdy bylo při vyšetřování trestného činu vraždy toto základní pravidlo ze strany vyšetřujícího orgánu porušeno. Pro příklad uvádím případ Vacík. „Při vyšetřování případu Vacík – podezření z pěti vražd, byl pachatel nakonec odsouzen k doživotí jenom za čtyři vraždy. Stalo se tak proto, že podezření, že kromě vraždy strážného v Sokolově a vyvraždění tříčlenné vietnamsko-české rodiny tamtéž, byl podezřelý také z vraždy čerpadlářky nedaleko Českých Budějovic. Při odchodu z místa činu se náhodně setkal s motoristou, který si právě natankoval benzín, a protože k němu nikdo nepřicházel, šel zaplatit dovnitř. Problém nastal ve chvíli, kdy „korunní svědek“ čekal na chodbě, až bude pozván k rekognici, provedli policisté okolo něho obviněného. Svědek sice pachatele poznal, ale když se obhájce několikanásobného vraha dozvěděl, co se na chodbě policejního ředitelství stalo, celé dokazování rozmetal.“¹⁶⁸

Ještě zmíním jeden problém vyvstávající u účasti obviněného na provedení rekognice. K tomu se vyjádřil i Ústavní soud, který konstatoval, „že rekognice je úkonem, při němž je obviněný nucen toliko pasivně strpět poznávací proceduru a pouhé strpění rekognice nelze označit za donucování k sebeobviňování či sebeusvědčování“¹⁶⁹. Ovšem v rozporu se zásadou, že nikdo nemůže být nucen k sebeobviňování, by již byl případ, kdyby byla poznávaná osoba nucena k hlasovému projevu. Kriminalista provádějící rekognici je oprávněn vyzvat poznávanou osobu k tomu, aby promluvila či se jiným způsobem projevila, ale musí ji zároveň poučit, že toto konání může odmítnout. Kdyby kriminalista pochybil a toto poučení poznávané osobě neposkytl, takto získaný důkaz by byl neúčinný.

Avšak abych v této kapitole své práce jen vyšetřovatele nehanila, uvedu případ, kdy byla rekognice zásadním důkazním prostředkem, za jehož pomoci byl usvědčen pachatel vraždy. „Pachatel trestného činu vraždy prostitutky, jejíž tělo bylo nalezeno v lesním porostu u obce Řitka, unikal spravedlnosti téměř rok a stěžejním momentem, který přispěl k jeho usvědčení, byla právě precizně provedená rekognice. K tomuto

¹⁶⁷ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 347 – 350.

¹⁶⁸ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. s. 51.

¹⁶⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 528/2006 ze dne 11.10.2008.

důkaznímu prostředku se přistoupilo poté, co podezřelý P.S. svoji spojitost s vraždou popíral, a tak vyšetřovatel dospěl k názoru, že další důkazy se již opatřit nepodaří a provedení rekognice in natura není možné dále odkládat. Rekognice byla provedena na totožném místě, kde svědkyně měla možnost pachatele zahlédnout. Po jejich prohlédnutí požádala muže č. 8 (pachatele), aby pronesl větu, kterou od něj tehdy slyšela („Mám to rád zepředu i zezadu“). Jakmile toto muž č. 8 pronesl, začaly se svědkyni podlamovat nohy a bylo na ní evidentně vidět psychické rozrušení. Nato jednoznačně potvrdila, že muž označený číslem 8 je ten, kterého viděla jednat a odjíždět kritického dne s později zavražděnou L.B. Na základě jednoznačného výsledku rekognice bylo proti P.S. zahájeno dle § 160 odst. 1 trestního řádu trestní stíhání pro trestný čin vraždy.¹⁷⁰

Osobně jsem byla přítomna rekognici in natura jako nezúčastněná osoba, kdy hlavní svědkyně v případě měla ztotožnit pachatele trestného činu. Poznávaná osoba byla předvedena spolu s dalšími třemi figuranty. Svědkyně během cca jedné minuty označila osobu pachatele bez většího zaváhání. Avšak následně musela vysvětlit rozpory, které se objevily v její předchozí výpovědi, kdy udala poměrně značně odlišný popis ztotožňované osoby. Jak vyplynulo i z mnou prostudovaných materiálů, často nejsou svědkové při výslechu schopni vybavit si podobu osoby a následně ji popsat, ale jakmile jí stojí „v tváři tvář“ při rekognici, „bezpečně“ ji poznají.

2.9.4 Vyšetřovací pokus

Neodborná veřejnost často zaměňuje vyšetřovací pokus s rekonstrukcí trestného činu. Vyšetřovací pokus je taktéž jedna z kriminalistických metod a důkazních prostředků, který je upraven v § 104c trestního řádu. Pod tímto pojmem rozumíme důkazní prostředek, kterým se v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách pozorováním prověřují nebo upřesňují skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě se zjišťují nové skutečnosti důležité pro trestní řízení. Cílem tohoto úkonu je zjistit nebo ověřit, zda se určitá skutečnost stala nebo mohla stát určitým způsobem a za určitých podmínek. Hlavní rozdíl mezi rekonstrukcí a vyšetřovacím pokusem spočívá v tom, že při rekonstrukci se obnovuje situace nebo skutkové okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán, při vyšetřovacím pokusu dochází k experimentální obměně podmínek, za

¹⁷⁰ MAZÁNEK, Michal; MÜLLER, Jaroslav. Rekognice – stěžejní důkazní prostředek k objasnění vraždy. *Kriminalistický sborník*. 2009, roč. 53, č. 1. s. 25 – 32.

nichž byl trestný čin spáchán. Vyšetřovací pokus se tedy provádí v uměle vytvořených podmínkách, které jsou však maximálně shodné s podmínkami, za nichž došlo k vyšetřovanému skutku, a v podmínkách cíleně obměněných. Tento se ovšem nesmí provádět, pokud lze sledovaného účelu dosáhnout i jinak, a také pokud jeho provedení není vhodné.¹⁷¹

Jako zajímavý příklad může posloužit provedení vyšetřovacích pokusů v případě zavražděné advokátky JUDr. A.B. a její koncipientky Mgr. V.B. Mrtvá těla obou obětí našel v jejich kanceláři JUDr. R.V., který tuto skutečnost oznámil policii. Oznamovatel vražd R.V. byl v rozhodný den se svým klientem Ing. R.N., který trpěl oční vadou, jež u něj zapříčinila oslepnutí na jedno oko a na druhé viděl pouze na vzdálenost cca dvou metrů. Jak bylo v průběhu vyšetřování zjištěno, pachatelem obou vražd byl R.V., který svého klienta R.N. chtěl použít jako své alibi. Na základě faktů zjištěných během vyšetřování přistoupili vyšetřovatelé k prověrce výpovědi na místě se svědkem R.N. a k vyšetřovacím pokusům. „Pro imitaci úderů do hlavy zakoupil vyšetřovatel chlazená kuřata, ta měla nahradit lidskou hlavu a byla rozmístěna na několika místech advokátní kanceláře, mimo jiné i na místech, kde byly nalezeny zavražděné ženy.“ Následně figuranti vyvolávali hluk úderů na různých místech v kanceláři, zatímco svědek se nacházel v jiné místnosti. „Po jednom z úderů svědek prohlásil, že je to přesně ten zvuk, který slyšel v okamžiku, kdy R.V. nebyl přítomen v kanceláři. Dotazem vyšetřovatele bylo zjištěno, že ránu způsobil úder figuranta lešenářskou trubkou do kuřete, ležícího přesně na totožném místě, kde se nacházela hlava zavražděné A.B. Na otázku vyšetřovatele, jak si může být tak jist, svědek odpověděl: Vy vidíte, já slyším.“ Provedením dalších vyšetřovacích pokusů byly testovány schopnosti svědka, jejichž výsledky prokázaly, že svědek má díky svému postižení zraku lépe vyvinutý sluch než ostatní nepostižení lidé.¹⁷² Za pomoci zrakově postiženého svědka s výjimečnými sluchovými schopnostmi a netypicky provedenému vyšetřovacímu pokusu byl tedy usvědčen pachatel výše popsaného činu.

¹⁷¹ Dále k vyšetřovacímu pokusu např. FENYK, Jaroslav; HLAVÁČEK, Jan; KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování (1. pokračování) – Vyšetřovací pokus. *Kriminalistický sborník*. 2008, roč. 52, č. 4, s. 34 – 35.

¹⁷² MAREŠ, Josef. Slepý svědek. *Kriminalistický sborník*. 2009, roč. 53, č. 3. s. 17 – 25.

2.9.5 Kriminalistické expertízy

Kriminalistickou expertízu lze chápat jako kriminalistickou metodu praktické činnosti, jež spočívá v provedení systému úkonů a operací směřujících k odhalení, zajištění a objasnění kriminalisticky relevantních skutečností pro účely dokazování v trestním řízení, za použití vysoce odborných znalostí a specifických metod práce z různých oblastí vědy, techniky, umění a řemesel.¹⁷³ U vyšetřování tak závažného trestného činu, kterým vražda bezesporu je, často orgány činné v trestním řízení využívají odborné znalosti specialistů a dalších odborníků. Tyto služby lze využívat při vyšetřování v různých formách, od odborného vyjádření, přes znalecký posudek, konzultativní činnost, až po kriminalisticko-technickou činnost.

Mezi nejhojněji využívané expertízy patří soudně lékařská, která je prováděna lékařem a spočívá v ohledání mrtvolky a následné pitvy. Dále je nutno zkoumat duševní stav obviněného, jelikož z praxe je známo, že nezanedbatelné procento pachatelů vražd trpí duševní poruchou a část z nich jsou dokonce psychopati. Znalci – psychiatři posoudí zejména, zda byly u pachatele v době činu zachovány schopnosti rozpoznávací a ovládací či nikoli. Znalci z oboru psychologie by měli provést komplexní vyšetření duševního stavu pachatele a hodnotit jej především z hlediska jeho motivu a pohnutky k vražednému útoku. Pokud je podezření, že motiv činu byl sexuální, bývá přibrán i znalec – sexuolog.¹⁷⁴ Jsou-li o duševním stavu pachatele pochybnosti, je třeba přibrat znalce dva. Expertízy u vyšetřování vraždy novorozeného dítěte matkou vykazují další specifika, jež jsem zmiňovala již na jiných místech své práce.

Dále při vyšetřování vražd přicházejí v úvahu expertízy z oblasti kriminalistické mechanoskopie, trasologie, elektrotechniky, balistiky, písmoznalectví, daktyloskopie, chemie, pyrotechniky, biologie, genetiky, antropologie apod.¹⁷⁵

Orgány činné v trestním řízení by měly vždy posoudit, zda je v konkrétním případě nutné expertízu provádět. Jelikož se stává, že expertní pracoviště pak bývají přetížena zkoumáním stop, u nichž se nakonec ukáže, že toto zkoumání nebylo potřebné. Vyhodnocení nutnosti expertního zkoumání by měli hodnotit zkušení vyšetřovatelé.

¹⁷³ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha : Eurounion, 2004. s. 143.

¹⁷⁴ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. s. 33.

¹⁷⁵ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 76.

Podklady, materiály a stopy pro expertní zkoumání zajišťují pro odborníky orgány činné v trestním řízení. Ti by měli také expertům položit správné a jasně formulované otázky, na něž mají odborníci odpovědět. Většinou tak při vyšetřování koná vedoucí vyšetřovacího týmu.

2.10 Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a zvláštnosti kriminalistické prevence

Jak již bylo zmíněno, vražda je zvlášť závažným zločinem a i společnost ji vnímá jako velmi závažný a natolik nebezpečný jev, že na rozdíl od jiných trestných činů, projevuje nebývale velký zájem a ochotu spolupracovat při jejím vyšetřování.

Pomoc veřejnosti při vyšetřování lze nejvíce využít při pátrání po neznámém pachateli, kdy orgány činné v trestním řízení se obracejí na veřejnost prostřednictvím pátracích relací zveřejňovaných hromadnými sdělovacími prostředky s výzvou o podávání informací. Tímto způsobem se dají získat cenná fakta o výskytu podezřelých osob v blízkosti místa činu či místa nálezů mrtvoly, popis těchto osob, dopravních prostředků apod. Značný význam mohou mít pro vyšetřování i informace o totožnosti neznámé mrtvoly a veřejnost může značně přispět i k nalezení pohřešované osoby. Pro odhalení pachatele nezřídka bývají důležité i informace, které poskytnou kriminalistům rodinní příslušníci, kolegové či další osoby blízké zavražděnému. Při ostatních vyšetřovacích úkonech je však pomoc veřejnosti spíše nežádoucí a nebezpečná, jelikož se jedná o úkony, pro něž je nezbytná odbornost a kvalifikace.¹⁷⁶

Na tomto místě si však neodpustím kritiku relací zveřejňovaných v hromadných sdělovacích prostředcích, jelikož často jsou založeny na polopravdách. Domnívám se, že tyto relace by měly být vždy připravovány za účasti kriminalistů, aby nedošlo k úniku informací, které by mohly negativně ovlivnit vyšetřování.

Díky aktivitě veřejnosti lze tedy získat důležitá fakta, která mohou přispět k odhalení a dopadení pachatele. Ale je nutno také počítat s tím, že po jakékoliv výzvě zveřejněné v hromadných sdělovacích prostředcích, ať už v televizi, novinách či např. na internetu, se budou objevovat podněty, které bude sice potřeba prověřit, ale které budou falešné. To tudíž znamená, že bude vyžadováno více úsilí od orgánů činných

¹⁷⁶ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. s. 76 – 77.

v trestním řízení, aby prošetřily každý podnět, poněvadž je třeba prověřit každou stopu a nelze ihned po oznámení vyhodnotit, že se v tomto případě jedná o stopu falešnou.

Aktivitu veřejnosti podněcuje také strach z možného opakování vražedného útoku, především u vražd se sexuálním a loupežným motivem.¹⁷⁷

Dle mého názoru je nutno apelovat na veřejnost, aby nebyli lhostojní k tomu, co se děje kolem nich. Nevýjimečně se setkáváme s případy, kdy oběť byla napadena pachatelem za přítomnosti dalších osob či na veřejném místě. Avšak díky nevšímavosti okolí a nevměšování se do situace, která mohla vraždě předcházet, pachatel svůj úmysl dokonal. Samozřejmě, že objektivním důvodem výše popsaného jednání může být šok, a taktéž strach o vlastní život, ale domnívám se, že v některých případech hraje významnou roli spíše apatie, nezájem.

Kriminalistická prevence na úseku vražd je velmi komplikovaná a má jen malé uplatnění, reagovat na ni pomocí kriminalistických metod není zcela možné. Je to dáno především skutečností, že vraždy bývají motivovány interpersonálními konflikty nebo subjektivními pohnutkami. Tedy větší naději na úspěch mají spíše opatření policejního nebo jiného bezpečnostního charakteru, např. posílení hlídkové činnosti na místech, kde lze očekávat opakování vražedného útoku dosud neznámého pachatele,¹⁷⁸ důkladnější hlídková činnost na místech, kde je násilná trestná činnost páchána často či lze ji zde předpokládat, např. v parcích, v blízkosti vlakových nádražích apod. Nezanedbatelný význam by jistě mělo také rozšíření kamerového systému a umístění kamer na strategických místech. Věřím, že veřejnost by preferovala pocit většího bezpečí na úkor ztráty části soukromí.

Z konkrétních preventivních kroků lze dále uvést např. včasné a spravedlivé potrestání pachatele takového skutku. Pokud člověk, který má v úmyslu řešit vyhrocenou situaci usmrcením druhého, vidí, že pachatelé obdobných činů byli v krátké době po spáchání vraždy dopadeni, usvědčeni a v rámci zákona spravedlivě potrestáni, může to mít zásadní vliv na jeho rozhodnutí, zda úmysl, jež pojal, naplní či nikoliv.

Velmi pozitivně hodnotím zvýšení trestních sazeb v rámci přijetí nové trestněprávní úpravy. I když ani tento krok neodradí všechny pachatele od spáchání

¹⁷⁷ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 435.

¹⁷⁸ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 436.

vražedného útoku. Určitá část populace stále volá po obnovení trestu smrti. Nemá velký význam zabíhat více do tohoto kontroverzního tématu a hodnotit klady a zápory znovuzavedení tohoto trestu do našeho systému trestů. Navíc z výzkumů nevyplývá, že by hrozba trestu v podobě trestu smrti měla kladnější dopad na prevenci páchaní vražd než např. hrozba trestu ve formě trestu odnětí svobody na doživotí.¹⁷⁹

Posledním z konkrétních preventivních kroků, jež zmíním, je preventivní působení zahrnující osvětu a výchovu potenciálních obětí, např. z rizikové oblasti, kterou představuje prostituce nebo ženy-stopařky.¹⁸⁰

2.11 Kazuistika¹⁸¹

2.11.1 Usmrcení manželky

Dne 22.8.2010 v 04:45 hodin oznámil I.V. na tísňovou linku 158, že našel svou manželku Z.V. mrtvou. Jako místo nálezu mrtvoly udal adresu Politických vězňů 15, Praha 1, třetí patro budovy, kde pracovala jeho manželka jako ostraha objektu. Oznamovatel se nevyjadřoval stručně, naopak detailně popisoval, z jakého důvodu přišel do předmětné budovy, naznačil, že do objektu pravděpodobně vnikla cizí osoba a dokonce vyslovil i domněnku, že na těle manželky jsou stopy násilí, nejspíše po rdoušení. Tento monolog byl jen občas přerušen dotazem operátora, který se od I.V. chtěl dozvědět, co nejvíce informací. Záznam telefonického hovoru vzbuzuje dojem, že operátor již v této chvíli měl podezření, že v tomto případě není všechno v pořádku. Velké rozpaky vzbuzuje vyjádření I.V. o skutečnosti, že na tělo oběti nesahal, kdy doslova uvedl: „Já jsem na TO nesahal.“ (přepis hovoru viz. Příloha č. 2).

Na místo nálezu byla vyslána policejní hlídka, která zajistila místo činu a podala hlášení operačnímu důstojníkovi o situaci na místě. Po příjezdu SVS (stálé výjezdové skupiny – skládá se z vedoucího výjezdu, vyšetřovatele a kriminalistického technika) bylo provedeno ohledání místa činu. Na místě bylo nalezeno tělo ženy, které leželo na podlaze v poloze na zádech v prostorách tzv. odpočívárny. Při ohledání místa činu byly nalezeny v budově objektu, konkrétně v recepci, tři nedopalky cigaret. Avšak nikde

¹⁷⁹ K tématu trestu smrti dále např. DRBOHLAV, Andrej. *Etopedie I.: trest smrti versus trest života pro sériové vrahy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2005.

¹⁸⁰ ZAPLETAL, Josef. *Úmyslná usmrcení (Kriminologická a trestněprávní studie)*. Praha : Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR, 1989. s. 48.

¹⁸¹ Následující případy byly zpracovány na základě vyšetřovacích spisů, jež mi byly poskytnuty k prostudování Policií ČR Obvodním ředitelstvím policie Praha 1.

poblíž nebyl popel z cigaret, který by svědčil o faktu, že zde někdo stál, kouřil a následně nedopalky odhodil na podlahu a tzv. zašlápl. Policisté si také všimli, že v recepci v I. patře byl prostřednictvím signalizačního zařízení vyhlášen poplach. V I. patře u spojovací chodby byly také na podlaze nalezeny klíče od kanceláře č. 107. V prostoru odpočívárny chyběly dva mobilní telefony, jeden soukromý a služební, oba patřící oběti. Podezřelé však bylo, že žádné další předměty nechyběly. Z.V. měla na sobě zlaté naušnice, snubní prsten a na stolku, kde si dle vyjádření I.V. odkládala i zmizelé mobilní telefony, měla odloženy hodinky. Kabelka zemřelé byla nalezena v přízemí na recepci za stolkem, z které však taktéž nic odcizeno nebylo.

Zhruba 3 hodiny po ohlášení nálezů těla byl proveden výslech oznamovatele I.V. Na tomto místě je nutno poznamenat, že I.V. byl vedoucím ostrahy objektu předmětné budovy č.p. 15 a ještě další budovy nacházející se v sousední Opletalově ulici, jeho manželka byla zároveň i jeho podřízenou. I.V. uvedl: „V průběhu dne jsme si asi každou druhou nebo třetí hodinu telefonovali... V průběhu rozhovorů jsem nepocítil, že by manželka měla nějaký zdravotní problém. Bavili jsme se o soukromých, rodinných záležitostech. Naposledy jsem s ní telefonicky hovořil na pevné lince ve 21:30 hodin. Šlo o rozhovor zhruba cca 4 minuty. Manželka řekla, že již v objektu nikoho nemá a že jde na obchůzku.“

Při soudní pitvě byly na těle oběti zjištěny následující úrazové změny:

- pokousaný jazyk na několika místech,
- krevní výrony v oblasti přední plochy krku,
- rána na dolním rtu vlevo,
- oděrky a drobné krevní výronky na bradě a na tvářích,
- krevní výrony na krku po stranách, tmavě modré tečkovité, splývající na dolní polovině krku v přechodu na ramena a přilehlou část hrudníku,
- známky dušení, otok mozku.

Znalec z oboru soudního lékařství stanovil jako příčinu smrti otok mozku při pohmoždění měkkých tkání krku. Avšak předběžně uvedl, že výše uvedené úrazové změny mohly být i způsobeny pádem.

S ohledem na závěry znalce po provedené pitvě se vyšetřovatelé ihned vrátili na místo činu, k prověření možnosti, že oběť sama upadla na nějaký předmět či plochu.

Následně bylo provedeno další šetření za účelem prověření verze, že do objektu vnikl někdo zvenčí.

Kriminalisté vytěžili záznamy kamerového systému, jak Policie ČR, tak i soukromých společností, které zabíraly přístupovou cestu na místo činu. Na protější straně ulice budovy č.p. 15 se nachází podnik, který má kameru nasměrovanou přímo na vchod do budovy. Avšak z důvodu technických potíží na kamerovém systému se z počátku zdálo, že tento záznam bude nepoužitelný. Za pomoci znalce z oboru kybernetika-výpočetní technika došlo nakonec k zajištění i těchto dat. Později se ukázalo, že tento záznam byl pro celý případ stěžejní.

Ze zajištěného záznamu bylo patrné, že ve dne 21.8.2010 v 22:55 hodin přichází na místo činu muž z Opletalovy ulice. Tento muž šel ke vstupním dveřím budovy č.p. 15, kde několik sekund zůstal v nahnuté pozici, což bylo možno vysvětlit tím, že odemykal dveře. Podezřelá osoba se v budově zdržela přibližně 58 minut a následně vychází a zamyká dveře. Odchází směrem k Opletalově ulici, kde přechází po přechodu přes ulici k parku rozkládajícímu se u Hlavního nádraží. Několik metrů jde po této straně ulice a posléze opětovně přechází ulici a vrací se na protější chodník, kde zachází do domu č.p. 27. Právě v tomto objektu vykonával danou noc službu manžel mrtvé I.V. Z kamerového záznamu je dále zjištěno, že ráno dne 22.8.2014 v době před oznámením této tragické události I.V. opět vychází z budovy č.p. 27 a směřuje znovu k budově, kde došlo k úmrtí jeho ženy, nyní však již jde přímo a nelogicky nepřechází ulici tam a následně opět zpět.

Výše popsané jednání pachatele lze velmi snadno vysvětlit tím, že se snažil, aby nebyl zachycen kamerovým systémem, který se nachází na budově objektu v Opletalově ulici, č.p. 21. Navíc postava i chůze podezřelého, zachyceného na zmíněném kamerovém záznamu, odpovídala osobě I.V.

I.V. byl podroben fyziodefekčnímu vyšetření, z jehož vyhodnocení vyplývá, že I.V. o událostech ze dne 21.8.2010 - 22.8.2010 v některých věcech, zejména týkajících se okolností nálezů těla zemřelé manželky, nehovoří pravdu.

Během vyšetřování vyšly najevo i další skutečnosti, které byly v rozporu s výpovědí I.V. Pod tíhou těchto důkazů se I.V. při opětovném výslechu přiznal ke spáchanému skutku.

Následně byl I.V. obviněn z trestného činu vraždy dle § 140 odst. 1 trestního zákoníku.

Znalci zkoumající duševní stav I.V. ve svém posudku uvedli, že I.V. žil delší dobu v napjaté manželské situaci, kdy byl on tím, kdo se snažil hádkám s manželkou vyhýbat a situaci spíše uklidňovat. Po spáchaném skutku se trápil, uvažoval dokonce i o sebevraždě. Lze předpokládat, že nakumulované konfliktní situace, mnoho ústupků, které v rámci snahy po klidné domácnosti učinil, vyvolaly u něj silnou tenzi končící zlobným afektem s agresivním nábojem, na jehož vrcholu došlo s největší pravděpodobností ke kvantitativní změně vědomí. Z psychiatrického hlediska je možno jednání I.V. popsat jako afektem vzteku sycené zkratkovité agresivní jednání. Rozpoznávací schopnosti I.V. při činu byly zachovalé. Jeho ovládací schopnosti byly mírně forenzně nevýznamně snižené pro zjištěnou organickou emoční labilitu a mimořádně silný afekt vzteku. Tento afekt vzteku vznikl explozivním uvolněním emočního napětí, které se střídalo po řadu měsíců díky konfliktu s manželkou, kdy byl jí soustavně obviňován a napadán. Posledním impulzem byl velmi pravděpodobně verbální útok Z.V. na rodiče obviněného.

I.V. byl rozsudkem Městského soudu v Praze odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání deseti let za spáchání zvláště závažného zločinu vraždy dle § 140 odst. 1 trestního zákoníku. I.V. podal proti tomuto rozsudku včas odvolání, které odůvodnil tím, že svého činu lituje a má za to, že by odvolací soud měl přezkoumat napadený rozsudek z důvodu, zda by neměl být předmětný skutek překvalifikován na zločin zabití dle § 141 odst. 1 trestního zákoníku, kdy by v úvahu připadal mírnější trest.

Vrchní soud v Praze shledal, že odvolání je důvodné a napadené rozhodnutí soudu prvního stupně přezkoumal. Odvolací soud napadený rozsudek zrušil, jednání obžalovaného I.V. kvalifikoval jako zločin zabití dle § 141 odst. 1 trestního zákoníku a uložil I.V. trest odnětí svobody v trvání pěti let se zařazením do věznice s dozorem. Své rozhodnutí Vrchní soud zdůvodnil tím, že v daném případě byla naplněna podmínka stanovená v ust. § 141 odst. 1 trestního zákoníku, a to specifický duševní stav obžalovaného, který v posudcích popsali soudní znalci. Bylo prokázáno, že poškozená obžalovaného dlouhodobě urážela, napadala a ponižovala, kdy se nejednalo přitom o běžné manželské škorpení, ale vzhledem k osobě poškozené a histriónským rysům její povahy spíše o mučení a demolici osobnosti obžalovaného. Toto chování poškozené

vedlo obžalovaného k útoku proti její osobě. Takové hnutí myslí I.V., jenž vedlo k jeho silnému rozrušení, pokládá odvolací soud za omluvitelné, jak má na mysli ust. § 141 odst. 1 trestního zákoníku, právě pro jednoznačný podíl poškozené na jeho vzniku.

Závěrem lze konstatovat, jak uvedl i kriminalista podílející se na vyšetřování popsaného trestného činu, že pokud by se I.V. nepokusil vytvořit na místě činu stopy nasvědčující faktu, že se jednalo o loupežnou vraždu, pravděpodobně by nebylo zjištěno, že se jedná o trestný čin, kdy smrt poškozené byla zaviněna jinou osobou a tato věc by byla odložena.

Taktéž mi nedá, abych se nevyjádřila k rozsudku odvolacího soudu, který kdyby přihlédl především k faktu, že ze zjištěných důkazů bylo možno usuzovat, že I.V. se na spáchání tohoto skutku připravoval, domnívám se, že by daný skutek neposoudil jako trestný čin zabití. Po prostudování případu bych se osobně spíše přiklonila k výroku soudu první instance.

2.11.2 První vražda roku 2014

Tzv. silvestrovská vražda se udála dne 1.1.2014 v centru Prahy v ulici Petrské, dle závěru vyšetřovatelů mezi 4 až 4:30 hodinou ranní.

V inkriminovanou dobu oznámil čtyřiačtyřicetiletý E.K. telefonicky na Zdravotnickou záchrannou službu hlavního města Prahy sebevraždu šestačtyřicetiletého Slováka D.D., jenž měl údajně vyskočit z okna bytu nacházejícího se ve čtvrtém patře bytového domu. Záchraná služba na místě mohla již jen konstatovat smrt výše zmíněného muže.

Na místo se taktéž dostavila policejní hlídka, která zajistila místo činu a ztotožnila osobu E.K., v této době vystupujícího ještě jen jako svědek nešťastné události. Policejní hlídka podala hlášení operačnímu důstojníkovi o situaci na místě činu. Mrtvé tělo D.D. leželo v poloze na zádech na dvoře domu. D.D. spadl z výšky 15 metrů. Po příjezdu SVS (stálé výjezdové skupiny) bylo provedeno ohledání místa činu a E.K. byl vyzván k podání vysvětlení. E.K. uvedl, že v bytě, jež měl pronajatý, se v rozhodné době vyskytoval on, oběť, a taktéž V.K., který po události utekl. E.K. popsal situaci následovně: Po cestě z večírku náhodně potkal V.K., jehož znal již z dřívějšíka, a s ním D.D. Oba je pozval k sobě na silvestrovskou oslavu. Nejdříve jim pouze nosil pití před dům, popíjeli víno, pivo a vodku. Posléze však muži E.K. přesvědčili, aby je vzal

nahoru do bytu. Jelikož oba muži byli bez domova, E.K. jejich prosbě vyhověl. E.K. dále uvedl, že dokonce mužům nachystal nějaké ošacení, které jim chtěl věnovat, jelikož sami nic neměli. Mezi D.D. a V.K. však došlo k hádce. Důvod roztržky však nebyl E.K. schopen říct, údajně se jednalo o nějakou malichernost. Tento spor měl vyvrcholit tím, že V.K. D.D. napadl. E.K. neviděl přímo incident odehrávající se mezi dotyčnými muži, ale následně zahlédl, že D.D. teče krev z obličeje, nejspíše z nosu. Podal mu obrousek, aby si tu krev utřel a nezašpinil mu více byt. V.K. měl D.D. urazit. Dle výpovědi E.K. ve smyslu, že je „zkrachovalá existence“. Na to D.D. zareagoval výkřikem, že již nechce být dál bezdomovcem a vyskočil z okna. Na dotaz kriminalisty E.K. doplnil, že D.D. proskočil zavřeným oknem na balkon a následně z balkonu skočil dolů.

Kriminalisty okamžitě „zarazila“ skutečnost, že by D.D. proskočil zavřeným oknem, když hned vedle byly balkonové dveře. Tato skutečnost nasvědčovala spíše verzi, že oběť někdo tím oknem prohodil. Za celou dobu se E.K. nezmínil o tom, že D.D. někdo před skokem bodl do pravého boku. Z místa činu byl pořízen videozáznam, na němž bylo zachyceno i podané vysvětlení E.K.

Korunním svědkem v daném případě se stal třetí účastník události, a to právě V.K., který byl dopaden policií tři dny po události. Ten ve své výpovědi uvedl, že E.K. se s D.D. pohádali a úderem vlastní hlavou do obličeje oběti mu E.K. zlomil nos. Následně ho uchopil zezadu tzv. do kravaty a bodl jej do pravého boku. D.D. se mu vysmekl a proskočil oknem na balkon, aby se zachránil. Avšak E.K. vyšel za ním, jednou rukou ho chytil pod krkem a druhou ho strčil přes zábradlí z balkonu.

Verzi svědka potvrdil i vypracovaný znalecký posudek z forenzní biomechaniky. Znalec J.K. ve svém posudku rozebral 52 možností pádu oběti z balkonu a zpochybnil tvrzení E.K., že D.D. mohl vyskočit z okna sám. Za pomoci počítačových simulací dospěl k závěru, že tělo se po dopadu nacházelo v poloze, která nenásvědčovala možnosti, že by skočila oběť sama. Naopak konstatoval, že oběť musela být někým s největší pravděpodobností z balkonu vyhozena. U hlavního líčení znalec prohlásil, že by přešel D.D. zábradlí a skočil sám, je velmi nepravděpodobné, vzhledem k místu a poloze dopadu, naopak je velice pravděpodobné, že byl svržen.

Samozřejmě byl také vypracován znalecký posudek z oboru soudního lékařství, který potvrdil verzi kriminalistů, že oběť vraždy byla před pádem bodnuta do pravého

boku nožem a zároveň vyloučil, že by toto zranění mohlo být způsobeno střepem ze skla. Ze soudní pitvy bylo taktéž zjištěno, že oběť v době události měla v krvi více než dvě promile alkoholu.

Ve znaleckém posudku z oboru psychologie uvedl soudní znalec P.K., že E.K. není přímo agresivní typ člověka, ale jeho osobnost postupně „chátrá“ kvůli nadměrnému pití alkoholu. Pachatel není schopen si trvale udržet zaměstnání ani kvalitní vztah. Znalec dále dodal, že letité nadměrné požívání alkoholických nápojů u E.K. mohlo vést k výbuchu negativních emocí. V závěru znaleckého posudku bylo uvedeno, že možnost resocializace E.K. vidí znalec jako málo reálnou a extrémně sníženou. Přesto někteří svědci, jež E.K. znali a vypovídali u hlavního líčení, posoudili jeho osobnost jako nekonfliktní a neagresivní.

E.K. byl také podroben fyziodefekčnímu vyšetření, z jehož vyhodnocení vyplynulo, že E.K. o událostech z noci ze dne 31.12.2013 – 1.1.2014 v některých bodech, zejména týkajících se okolností pádu D.D., nemluví pravdu.

E.K. byl obviněn z trestného činu vraždy dle § 140 odst. 1 trestního zákoníku.

Po celou dobu konajícího se soudního líčení obžalovaný E.K. svou vinu popíral a stále opakoval svou verzi události, a to, že D.D. skočil z balkonu sám. Obhajoba se také pokusila zpochybnit závěry soudních znalců, především z oblasti biomechaniky a klinické psychologie, avšak i z oblasti soudního lékařství. Obhajoba také zpochybňovala svědeckou výpověď V.K. Poukazovala i na skutečnost, že poranění oběti na pravém boku mohlo být způsobeno střepem z okna, eventuálně, že oběť mohl bodnout V.K., ale E.K. to neviděl, jelikož se nacházel v druhé místnosti bytu, v kuchyni.

Dne 23.9.2014 vynesl Městský soud v Praze rozsudek, ve kterém uznal obžalovaného E.K. vinným ze spáchání výše uvedeného skutku, tedy zvlášť závažného zločinu vraždy dle § 140 odst. 1 trestního zákoníku a uložil mu nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 10 let. Trest byl uložen na samé spodní hranici trestní sazby a E.K. si jej odpyká ve věznici s ostrahou. Předseda senátu své rozhodnutí odůvodnil i tím, že obžalovaný byl dříve opakovaně odsouzen pouze za trestný čin zanedbání povinné výživy dle § 196 trestního zákoníku, jelikož neplatil alimony, ale násilného činu se doposud nedopustil. Avšak obžalovaný se na místě proti verdiktu soudu první instance odvolal.

Dne 2.12.2014 rozhodoval o odvolání obžalovaného Vrchní soud v Praze. Soud druhé instance odvolání obžalovaného odmítl jako nedůvodné a potvrdil tak rozsudek Městského soudu v Praze. Dle názoru odvolacího soudu jsou vypracované znalecké posudky ve věci jasné a bezchybné, prvoinstanční soud provedl důkazy správně a vinu obžalovaného prokázal dostatečně. Rozsudek odvolacího soudu je pravomocný. Obhájce E.K. uvedl, že zváží podání mimořádného opravného prostředku, tedy dovolání k Nejvyššímu soudu.

Na výše uvedeném případě je patrné, jak správně provedené vyšetřovací úkony mohou vést rychle k odhalení pachatele a k jeho spravedlivému potrestání. Kriminalista podílející se na vyšetřování této vraždy mi potvrdil, že zlomovým bodem ve vyšetřování byl výslech svědka V.K., kdy vyslychající zvolil správnou taktiku výslechu a V.K. ihned během prvního výslechu „udal“ E.K. a detailně popsal tragickou událost. Svou výpověď posléze již nezměnil.

Závěr

Přestože vraždy tvoří v České republice jen zlomek páchané trestné činnosti, význam jejich výskytu a jejich následky jsou velmi závažné. Navíc pro veřejnost jsou citlivým barometrem hodnotícím práci celé Policie ČR. Na Policii je tak vyvíjen tlak, aby při objasňování těchto závažných trestných činů byla jejich úspěšnost co největší, v ideálním případě stoprocentní, co však je bohužel opravdu nereálný požadavek.

Předložená diplomová práce pojednává o metodice vyšetřování vražd se zaměřením na její jednotlivé dílčí komponenty, především na následné vyšetřovací úkony.

Po dokončení práce se odvažuji říci, že jsem cíl, jež jsem si stanovila v úvodu, bez podstatnějších pochybení splnila. Dle mého názoru se mi relativně komplexně a přehledně podařilo zpracovat celý proces vyšetřování trestného činu vraždy. Uvědomuji si, že by mi mohlo být vytýkáno, že jsem opominula některé důležité aspekty tohoto zločinu, a to např. historické, kriminologické, soudně lékařské, sociální či psychologické. Avšak práce je primárně zaměřena na metodiku vyšetřování, tedy na zvláštní část kriminalistické vědy, jak již plyne i z jejího názvu. Proto, i když mne osobně při studování zdrojů velmi zaujaly i výše uvedené oblasti, nemůžu než odkázat na další publikace, zabývající se trestným činem vraždy podrobněji. Práci jsem komponovala tak, aby i laického čtenáře obohatila, a především byla pro něho srozumitelná. Z uvedeného důvodu jsem se snažila v úvodu většiny kapitol přinést alespoň krátký exkurz i z obecné části kriminalistiky, jež čtenáře zasvěťí do této problematiky a poskytne mu „odrazový můstek“ pro porozumění specifík vztahujících se již přímo k vyšetřování trestného činu vraždy. Přínos této práce však spatřuji i u své osoby, neboť během studia pramenů a konzultací s odborníky jsem si prohloubila své znalosti a utřídila poznatky z této oblasti. V neposlední řadě jsem velmi vděčná za možnost osobně se účastnit některých vyšetřovacích úkonů, a to výslechu svědků, rekognice či vyšetřovacího pokusu. Během těchto úkonů jsem si ověřila, jak jsou ustanovení trestního řádu naplňována v praxi, a taktéž jaké problémy v souvislosti s nimi vznikají.

Došla jsem k poznání, že metodika vyšetřování tak závažného činu, jakým bezesporu vražda je, vykazuje jistá úskalí a nebezpečí. Ráda bych se tedy na tomto místě vyjádřila k některým otázkám, které se mi jeví jako problematické a částečně

jsem jim věnovala již pozornost v samotném textu práce. Uvědomuji si však, že argumentaci, kterou použiji, by bylo třeba dále rozvést, ale jelikož jsem omezena rozsahem stanoveným pro diplomovou práci, uvedu jen ty nejdůležitější důvody.

V první části své práce rozebírám vraždu z pohledu trestního práva. Kladně hodnotím právní úpravu tohoto trestného činu, jež přinesl nový trestní zákoník. Proti starší právní úpravě již rozlišuje mezi vraždou prostou a vraždou spáchanou s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, za jejíž spáchání je možno uložit přísnější trest, avšak trestní sazby se v tomto případě liší pouze o dva roky. Upozorňuji však také na jisté problémy vznikající v souvislosti s touto systematikou, které vznikají ohledně jejího výkladu, a taktéž při její aplikaci v praxi.

Za přínos nového trestního zákoníku považuji vznik nové skutkové podstaty, a to zabití, jež je upraveno v ust. § 141. Dle mého názoru je usmrcení člověka vždy odsouzeníhodné, avšak pokud je tento čin spáchán za určitých mimořádných okolností, měl by být pachatel zbaven „cejchu“ vraha.

Dle mého mínění však zůstává nevyřešenou otázkou, proč zákonodárce stigmatizuje označením „vražedkyně“ matku, která v rozrušení způsobené porodem úmyslně usmrtila při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě. Mnohem vhodnějším názvem pro tento trestný čin upravený v § 142 trestního zákoníku by bylo „zabití novorozeného dítěte matkou“, obdobně jako u trestného činu zabití v ust. § 141.

Nyní se již dostávám k problémům, které vyvstávají při samotném vyšetřování vražd. Na některé z nich jsem byla upozorněna během konzultací s odborníky a jiné jsou seznatelné z dostupných literárních a jiných pramenů. Jako první uvedu, že úkony za účelem získání důkazů při vyšetřování vražd podléhají mnohem přísnějšímu režimu, než je tomu u vyšetřování jiných trestných činů. Ačkoli by tomu tak být nemělo, musí být mnohem více dbáno na to, aby byly dodrženy všechny zákonné požadavky stanovené na jejich provádění trestním řádem. Z pohledu vyšetřovatelů jsou tedy práva pachatele nadřazeny právům oběti a především zájmu společnosti na dopadení a následnému spravedlivému potrestání pachatele tohoto odporného činu. Samozřejmě, že vyšetřování musí být prováděno v souladu se zákonem, avšak domnívám se, že drobné nedostatky by neměly být překážkou tomu, aby byl pachatel potrestán. Jako příklad uvedu nedostatečné odůvodnění neodkladného úkonu, což může mít za následek absolutní neplatnost a nezákonnost všech z něj plynoucích důkazů. Tyto důkazy však

mohou být jediné, které mají orgány činné v trestním řízení k dispozici a díky jejich „znehodnocení“ může pachatel uniknout trestu. Ze zkušeností kriminalistů také vyplývá problém s institutem podání vysvětlení upraveného v § 158 trestního řádu a s úředním záznamem o provedení tohoto úkonu, který nezřídka soud považuje za „irelevantní“ a během soudního řízení k němu není přihlédnuto jako k důkazu. Z uvedeného důvodu zkušenější kriminalisté podobné úkony vždy provádějí přímo formou výslechu a je sepsán protokol o jeho provedení, který již nemůže být tak lehce u soudu napaden.

Dále bych si dovolila kritiku zásady jakékoli formy obhajoby obviněného a s tím spojenou možnost nevypovídat. Zde bych navrhovala změnu legislativy, a to tak, aby mlčení obviněného bylo k jeho tíži. Vím, že tento názor je poměrně radikální a neztotožňuje se s dosavadní judikaturou ani s nynějším trendem ve společnosti, a to ochranou lidských práv a svobod tzv. za každou cenu. Avšak dle mého názoru v případě vyšetřování závažných trestných činů, a to nemám na mysli jen vraždy, například v situaci, kdy je osoba nezvěstná, může jí hrozit závažná újma a existuje důvodné podezření, že pachatelem únosu je určitá osoba, považuji za nespravedlivé, že tento údajný pachatel může mlčet a nevypovídat. Výše uvedeným institutem jsou více chráněny práva osoby pachatele než samotná oběť a její život.

Při psaní práce jsem bohužel také objevila, že častým problémem při vyšetřování je i samotná spolupráce mezi orgány činnými v trestním řízení. Aby byl naplněn účel trestního řízení, měly by tyto orgány co nejlépe spolupracovat a tzv. si vycházet vstříc, avšak jejich kooperace je občas poznamenána spíše rivalitou. V některých případech se lze také setkat s neprofesionalitou vyšetřovatelů či soudních znalců, kteří nedisponují znalostmi, které jsou pro řádné vykonávání jejich práce nezbytné. Někteří svým laxním přístupem mohou zmařit i celý průběh vyšetřování.

Práci jsem se snažila obohatit taktéž o praktické příklady, které ukazují, jak bezchybná práce kriminalistů může vést k rychlému dopadení pachatele či naopak chyby při vyšetřování mohou mít za následek, že pachatel uteče spravedlivému trestu.

Závěrem však musím říci, že kriminalisté vyšetřující vraždy, kteří se denně musí potýkat s násilnými činy, jež mají obvykle za následek úmrtí člověka, si zaslouží respekt a úctu.

Použitá literatura a jiné prameny

1. Monografie, skripta a analýzy

CEJP, Martin a kol. *Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. ISBN 80-86008-93-2.

CÍSAŘOVÁ, Dagmar; FENYK, Jaroslav; GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha : ASPI, 2008. ISBN 978-80-7353-348-5.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. 1. vydání. Praha : Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3.

DRAŠTÍK, Antonín; HASCH, Karel; KUČERA, Pavel; RIZMAN, Stanislav. *Přehled judikatury. Trestné činy proti životu a zdraví / Nutná obrana*. Praha : ASPI, a.s., 2007. ISBN 978-80-7357-253-2.

DRBOHLAV, Andrej. *Etopedie I.: trest smrti versus trest života pro sériové vrahy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-163-5.

FENYK, Jaroslav a kol. *Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. 1. vydání. Praha : LexisNexis CZ s.r.o., 2007. ISBN 978-80-86920-25-2.

FENYK, Jaroslav; HÁJEK, Roman; STŘÍŽ, Igor; POLÁK, Přemysl. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl Trestní zákoník*. Praha : Linde Praha, a.s., 2010. ISBN 978-80-7201-802-4.

GEBERTH, Vernon J. *Practical Homicide Investigation: Tactics, Procedures and Forensic Technics*. 2. vydání. Boca Raton: CRC Press, 1993. ISBN 0-8493-9507-0.

HERETIK, Anton. *Extrémna agresia I.: Forenzná psychológia vraždy*. 1. vydání. Nové Zámky : Psychoprof, 1998. ISBN 80-968083-3-8.

HOFMANOVÁ, Jiřina. *Jak se vraždí v Česku: studie vražd spáchaných v letech 1969-2009*. 1. vydání. Praha : Jaroslav Hofman, 2011. ISBN 978-80-904379-1-3.

HOŘÁK, Jaromír. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. 1. vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. ISBN 978-80-87146-48-4.

CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Praha : Linde Praha, a.s., 2010. ISBN 978-80-7201-820-8.

CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. ISBN 80-86898-36-9.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 3. vydání*. Praha : Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-29-8.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha : Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-69-4.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha : Leges, s.r.o., 2013. ISBN 978-80-87576-64-9.

JELÍNEK, Jiří. *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Trestněprávní sekce*. Praha : Leges, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-87212-21-9.

KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. ISBN 80-7251-023-1.

KVAPILOVÁ, Helena; DOGOŠI, Michal. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-059-8.

LOMBORG, Bjørn. *The Sceptical Environmentalist*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. ISBN 0-521-80447-7.

MARINI, Michael. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka*. Praha : Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-732-4.

MAREŠOVÁ, Alena a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2013*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. ISBN 978-80-7338-142-4. [online]. [cit. 2014-12-21]. Dostupné také z WWW: <http://www.ok.cz/iksp/docs/417.pdf>.

MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.

MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha : Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1.

MUSIL, Jan a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. nezměněné vydání. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-019-3.

NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika a jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. 1. vydání. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2003. ISBN 80-7251-141-6.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha : Eurounion, 2004. ISBN 80-7317-036-1.

NOVOTNÝ, Oto; VOKOUN, Rudolf; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-509-0.

PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-038-3.

PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0.

PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika*. Brno : Akademické nakladatelství Cerm, 2001. ISBN 80-7204-194-0.

PROUZA, Daniel. *Trestní zákoník s judikaturou*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-187-1.

STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 80-7251-194-7.

STRAUS, Jiří; PORADA, Viktor. *Systém kriminalistických stop*. 1. vydání. Praha : Policejní akademie České republiky, 2006. ISBN 80-7251-226-9.

STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-364-7.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

VANDUCHOVÁ, Marie; HOŘÁK, Jaromír a kol. *Na křižovatkách práva : pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-388-2.

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vydání. Olomouc : ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-677-8.

ZÁHORSKÁ, Jindřiška. *Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-236-2.

ZAPLETAL, Josef. *Úmyslná usmrcení (Kriminologická a trestněprávní studie)*. Praha : Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR, 1989. ISBN 80-86008-66-5.

2. Odborné časopisecké články

BRÁZDA, Jan. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*. 2008, roč. 52, č. 2, s. 46 – 48.

FENYK, Jaroslav; HLAVÁČEK, Jan; KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování (1. pokračování) – Vyšetřovací pokus. *Kriminalistický sborník*. 2008, roč. 52, č. 4, s. 34 – 35.

FENYK, Jaroslav; HLAVÁČEK, Jan; KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování (3. pokračování). *Kriminalistický sborník*. 2009, roč. 53, č. 1, s. 39 – 43.

FENYK, Jaroslav; HLAVÁČEK, Jan; KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování (4. pokračování) - Rekonstrukce. *Kriminalistický sborník*. 2009, roč. 53, č. 2, s. 39 – 41.

HESS, Ladislav; STRAUS, Jiří. K významu paměťové stopy. *Kriminalistika*. 2003, roč. 36, č. 4, s. 22 – 33. ISSN 1210-9150.

KUČERA, Jiří. Význam znaleckých posudků a formulace otázek v případech vražd novorozených dětí matkami. *Kriminalistický sborník*. 2003, roč. 47, č. 4, s. 30 – 37. ISSN 474200330-36.

MALÝ, Karel. Možnosti získání vzorku k analýze DNA od osob, které jej odmítnou poskytnout. *Kriminalistický sborník*. 2003, roč. 47, č. 2, s. 42 – 45.

MAREŠ, Josef. Slepý svědek. *Kriminalistický sborník*. 2009, roč. 53, č. 3, s. 17 – 25.

MAZÁNEK, Michal; MÜLLER, Jaroslav. Rekognice – stěžejní důkazní prostředek k objasnění vraždy. *Kriminalistický sborník*. 2009, roč. 53, č. 1, s. 25 – 32.

MUSIL, Jan. Český trestní zákon potřebuje diferencovanější skutkovou podstatu úmyslného usmrcení. *Trestní právo*. 2004, roč. 9, č. 10, s. 10-14. ISSN 1211-2860.

STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. *Kriminalistický sborník SPECIÁL*. 2006, č. II, s. 1 – 19.

ŠIGUT, Jaromír. Ještě jeden úhel pohledu na kauzu Stodolovi. *Kriminalistický sborník*. 2006, roč. 50, č. 1, s. 36 – 45.

VANTUCH, Pavel. Národní databáze DNA a odběr biologického materiálu obviněným. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 1, s. 1 – 5. ISSN 1213-5313.

3. Právní předpisy

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, publikován pod č. 120/1976 Sb.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, publikována pod č. 209/1992 Sb.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 285/2002 Sb., transplantační zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Polský trestní kodex z roku 1997 – Kodeks karny z 6.6.1997, Dz. U. Nr 88. [online]. [cit. 2014-6-10]. Dostupný také z WWW: <http://www.de-iure-pl.org/recht/strafrecht/text/4,2,44,PL,PL,.html>.

4. Judikatura

Zobecnující materiál Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16.6.1976, sp. zn. Tpjf 30/1976, č. 41/1976 Sb. rozh. tr.

Zobecnující materiál Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.10.1985, sp. zn. Tpjf 24/1985, č. 16/1986 Sb. rozh. tr.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.12.1968, sp. zn. 8 Tz 122/1968, č. 19/1969 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 10.12.1968, sp. zn. 6 Tz 99/1968, č. 20/1969 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25.1.1974, sp. zn. 7 To 45/1973, č. 38/1976 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 19.2.1985, sp. zn. 3 To 8/1985, č. 24/1986 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 10.7.1991, sp. zn. 1 Tzf 6/1991, č. 25/1992 Sb. rozh. tr.

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11.10.2008

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.11.1993, sp. zn. 5 To 76/1993, č. 10/1994 Sb. rozh. tr.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.7.1996, sp. zn. 8 To 25/1996, č. 6/1998 Sb. rozh. tr.

5. Jiné zdroje

Parlament ČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. [online]. [cit. 2014-6-4]. Dostupné z WWW: http://iuridictum.pecina.cz/w/Trestní_zákon.

Český statistický úřad. *Databáze dynamických grafů : Počet vražd v České republice* [online]. [cit. 2014-7-15]. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/cr_od_roku_1989_vrazdy.

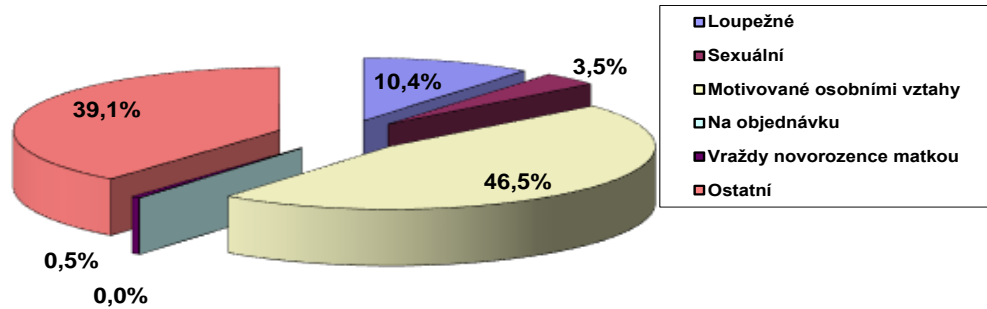
Policie České republiky. *Statistické přehledy kriminality* [online]. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

Vyšetřovací spisy poskytnuté k prostudování Policií ČR Obvodním ředitelstvím policie Praha 1

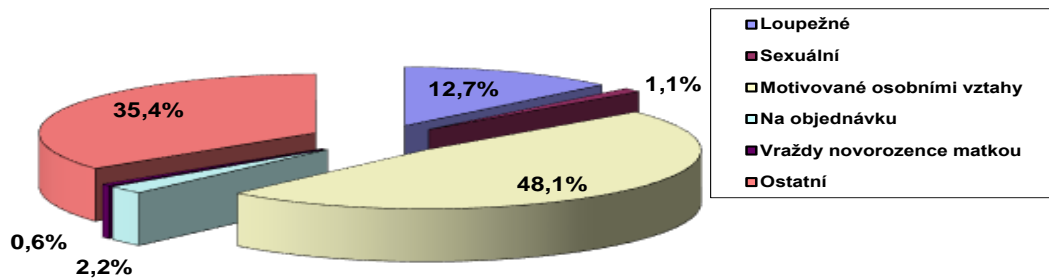
Přílohy

1. Struktura motivů vražd v letech 2008 – 2012¹⁸²

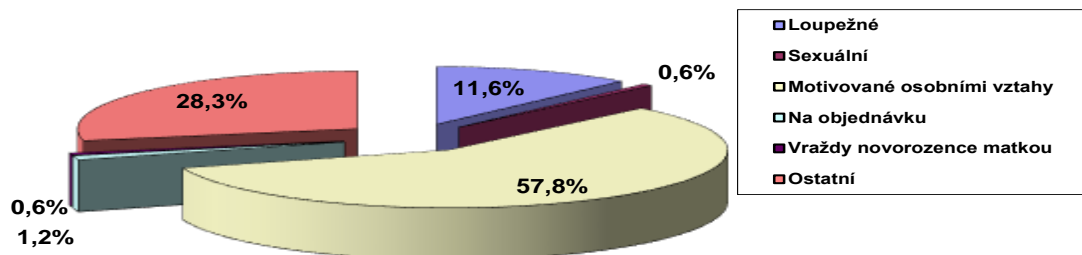
Graf č. 1: Struktura motivů vražd za rok 2008

Graf č. 2: Struktura motivů vražd za rok 2009

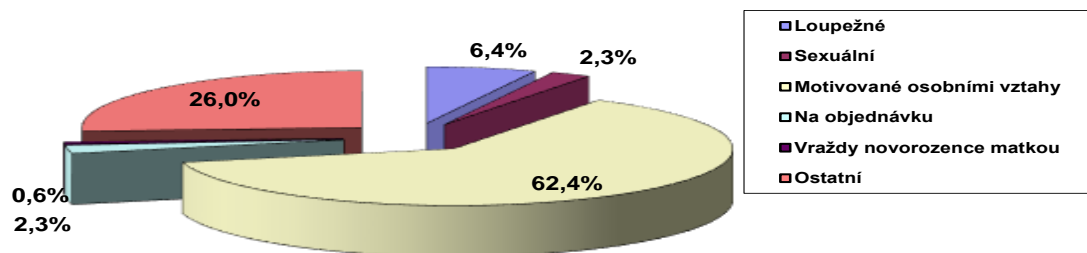

Graf č. 3: Struktura motivů vražd za rok 2010

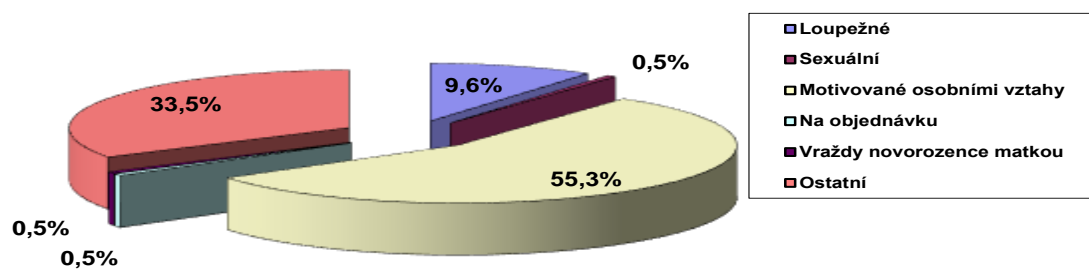

¹⁸² Policie České republiky. *Statistické přehledy kriminality* [online]. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

Graf č. 4: Struktura motivů vražd za rok 2011

Graf č. 5: Struktura motivů vražd za rok 2012

2. Přepis záznamu telefonického hovoru - oznámení nálezu mrtvého těla I.V. na linku 158, případ „Usmrcení manželky“, zpracováno poručíkem Bc. Jaroslavem Vedralem

I.V.: „Dobrý den, tady I.V., Politických vězňů 15, Praha 1. Já jsem teď v budově manželku shodou okolností ona tady, ona tady hlídá jako strážní službu a je mrtvá. Myslím nějaký násilný trestný čin.“

Operátor: „Takže počkejte, jmenujete se ještě jednou jak?“

I.V.: „Jmenuji se, jmenuji se I.V. Jsem shodou okolností...“

Operátor: „Kde to je?“

I.V.: „Jsem správce jednoho objektu na Opletalovy a jednoho objektu na Politických vězňů.“

Operátor: „Teď jste kde? Opletalova?“

I.V.: „Teď jsem na Politických vězňů. My jsme se ženou sloužili zároveň, já jsem byl v Opletalce, ona byla v Politických vězňů. Vždycky ráno v půl pátý ji volám, jestli je vzhůru a to...“

Operátor: „Politických vězňů kolik?“

I.V.: „Patnáct. Oba mobily byly nedostupné, tak jsem volal na pevnou, také nic...“

Operátor: „Kde jste ji našel?“

I.V.: „Teď jsem sem doběhl a našel jsem ji ve třetím patře, v takové jakoby odpočívárně, asi tam (nesrozumitelné slovo) nebo možná spala nebo takhle...“

Operátor: „Takže třetí patro, jo?“

I.V.: „Ano. A ještě jednu věc...“

Operátor: „Co to je za firmu?“

I.V.: „Je to firma, na dveřích je napsaný Feromet a...“

Operátor: „Feromet?“

I.V.: „Feromet. Ano.“

Operátor: „Feronet nebo Feromet?“

I.V.: „Feromet. A shodou okolností jako dveře, jako hlavní vrata byly odemčený, čili neměla zamčeno. Nevím, proč nebyla zamčená, ale nebyla.“

Operátor: „Nese nějaký známky násilné smrti nebo?“

I.V.: „Já si myslím, že asi jo.“

Operátor: „No, myslíte nebo... Je tam někde krev? Stopy po zápase?“

I.V.: „Krev ne...“

Operátor: „Normálně leží, jo?“

I.V.: „Leží jo a jako...“

Operátor: „Na zemi?“

I.V.: „Na zemi a připadá mi to jako rdoušení nebo něco takového. Je to takový temně fialový obličej. Já jsem TO moc neprohlížel. Zjistil jsem, že nedýchá, že není živá, tak volám, abych s ní moc nehýbal.“

Operátor: „Jasně, takže běžte dolů k hlavním dveřím.“

I.V.: „Budu čekat, jasně.“

Operátor: „Já Vám tam pošlu hlídku na místo.“

I.V.: „Dobře.“

Operátor: „Nashle.“

Abstrakt

Diplomová práce nesoucí název „Metodika vyšetřování vražd (vybrané problémy)“ se zabývá pouze zvolenými aspekty metodiky vyšetřování tohoto trestného činu. Jelikož je toto téma velmi obsáhlé, není v silách diplomantky zpracovat tuto problematiku v rozsahu stanoveném pro diplomovou práci v celé šíři. Z uvedeného důvodu se tedy autorka práce podrobně věnuje pouze některým hlediskům vyšetřování tohoto závažného trestného činu.

Práce je rozdělena do dvou hlavních kapitol. První kapitola je věnována úvodu do této problematiky. Počáteční podkapitola poskytuje širší pohled na trestný čin vraždy z pohledu trestního práva, zaobírá se dále právní úpravou zakotvující základní lidské právo, a to právo na život, jak v českém právním řádu, tak i v rámci dokumentů na evropské či mezinárodní úrovni. Druhá podkapitola se zabývá skutkovou podstatou tohoto trestného činu a jejími jednotlivými znaky. Celá kapitola je protkána i historickými aspekty tohoto činu, kdy se autorka snaží o srovnání aktuální právní úpravy s předchozí. Následující podkapitola obsahuje komparaci předmětného činu se skutkovými podstatami obdobných trestných činů, a to se zabitím, vraždou novorozeného dítěte matkou, usmrcením z nedbalosti, a také s účastí na sebevraždě. V další podkapitole lze nalézt aktuální statistické údaje ohledně nápadu vražd na našem území, jejich objasněnosti, motivaci pachatelů a dalších hledisek.

Druhá a zároveň poslední hlavní kapitola je již zaměřena na samotnou metodiku vyšetřování vražd. Úvod každé podkapitoly přináší krátký exkurz do obecné části kriminalistické vědy, aby práce byla přínosná a pochopitelná i pro laickou veřejnost, a následně se již věnuje samotným jednotlivým komponentům metodiky vyšetřování tohoto trestného činu.

První podkapitola nastiňuje zařazení metodiky vyšetřování vražd do zvláštní části kriminalistické vědy, na niž navazuje kriminalistická charakteristika trestného činu vraždy, která sestává ze způsobu spáchání (vraždy předem připravené nebo nepřipravené, spáchané se zbraní či beze zbraně, dělení vražd dle mechanismu usmrcení, klasifikace podle způsobu utajování vražd), osobnosti pachatele, osobnosti oběti a motivu.

Následující podkapitoly rozebírají zvláštnosti jednotlivých etap vyšetřování vražd, tedy typické stopy, typické vyšetřovací situace, zvláštnosti předmětu vyšetřování,

podnětů k vyšetřování, počátečních úkonů a vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování. Avšak jádrem této práce je podkapitola popisující zvláštnosti následných úkonů, ať již výslechu obviněného či svědka, rekonstrukce trestného činu vraždy, rekognice, vyšetřovacího pokusu a v neposlední řadě kriminalistických expertíz.

V závěrečné části práce je polemizováno nad otázkou zapojení veřejnosti do vyšetřování a kriminalistické prevence.

Jako poslední jsou uvedeny příklady z kriminalistické praxe, které vhodně doplňují teoretickou část práce.

Vraždy představují nejzávažnější trestnou činnost. Jsou problémem etickým, morálním, společenským i právním. Vzhledem ke své aktuálnosti a stále se měnícím rysům si zaslouží pozornost veřejnosti i odborníků.

Abstract

The thesis “Methodology of Investigation of Murders (selected issues)” deals only with the selected aspects of the methodology of this crime. Since the topic is too broad, it is not within the author's possibilities to cover the topic completely while working on this thesis. For this reason, only selected points of view on the investigation of this serious crime are discussed in details.

The thesis is divided into two main chapters. The first chapter is devoted to the introduction to this topic. The initial subchapter provides a wider view of crime murder from the perspective of criminal law. It also describes the legal regulation providing the basic human right, specifically the right to life, as stated in the Czech legal order, including the documents at European or international level as well. The second subchapter deals with the physical as well as fault elements of this crime. The whole chapter is interwoven with historical aspects and background, while the author also comes with the comparison of current legislation with the previous one. The following subchapter contains the comparison of this crime with the similar crimes, particularly manslaughter, infanticide, negligent homicide and also the participation in suicide. In the next section, current statistics about the quantity of murders in our country can be found, as well as the detection of them, the motive of crime and all other aspects.

The second and last major chapter is focused on the methodology of investigation of murders, itself. The introduction of each of the subchapters provides a brief explanation of the general part of criminology, so the thesis is beneficial and also comprehensive to the general public. Subsequently it is devoted to the individual components of the methodology of investigation of this crime.

The first subchapter outlines the classification of methodology of investigation of murders as the special section of criminology, subsequently continues with the description of the criminal characteristic of the crime of murder, which consists of a method of committing (prearranged murder or unprepared murder, committed with weapons or without, division of murders according to the mechanism of killing, according to the method of classification concealment of murders), also the offender's personality, the personality of the victim and the motive.

The following subsections discuss the particularities of the various stages of the investigation process of murders, typical traces, typical situations that arise during the

investigation, peculiarities of the subject of investigation, initiative of investigation, investigative steps and oddities of investigative versions, planning and organization of the investigation.

However, the core of this thesis is the subchapter describing specificities subsequent steps, as per the interrogation of an accused or a witness, reconstruction of the crime of murder, recognition, investigative experiment and ultimately forensic expertise.

The final part presents the question of public involvement in the investigation and forensic prevention.

The last are the examples of criminalistic practice, which are also the complement to the theoretical part.

Murders represent the most serious crimes. They are considered as ethical, moral, social and legal problem. Due to the topicality and the ever-changing features, they deserve the attention of the public as well as the professionals.

Název práce v českém jazyce

Metodika vyšetřování vražd (vybrané problémy)

Název práce v anglickém jazyce

Methodology of Investigation of Murders (selected issues)

Klíčová slova

Vražda, vyšetřování, kriminalistika

Key words

Murder, investigation, criminalistics